

KOKOOMUSNUORTEN TAVOITEOHJELMA 2019-2020

HYVÄKSYTTY KOKOOMUKSEN NUORTEN LIITON 85. LIITTOKOKOUKSESSA 24.11.2018

Tavoiteohjelma 2019-2020 on Kokoomusnuorten poliittinen asiakirja, joka ohjaa liiton linjauksia ja tavoitteita politiikan eri osa-alueilla. Se sisältää konkreettisia ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Tavoiteohjelma päivitetään kahden vuoden välein. Tavoiteohjelman kirjaukset muodostavat Kokoomusnuorten hallitusohjelmatavoitteet vaalikaudelle 2019-2023.

Sisällys:

- **TALOUSPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Julkinen talous
  - Julkinen hallinto
  - Veropolitiikka
  - Elinkeinopolitiikka
  - Työmarkkina- ja työllisyyspolitiikka
- **SIVISTYSPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Varhaiskasvatus
  - Perusopetus
  - Toisen asteen koulutus
  - Korkeakoulu- ja tiedepolitiikka
  - Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka
- **HYVINVOINTIPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Sosiaali- ja terveyspalvelut
  - Perhepolitiikka
  - Tulonsiirtopolitiikka
  - Eläkepolitiikka
  - Päihdepolitiikka
- **ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Puolustuspolitiikka
  - Ulkopolitiikka
  - Eurooppa-politiikka
  - Vapaakauppa- ja kehityspolitiikka
- **SISÄ- JA OIKEUSPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Maahanmuuttopolitiikka
  - Oikeusturva
  - Sisäinen turvallisuus
- **YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Ilmasto- ja energiapolitiikka
  - Maatalouspolitiikka
  - Luonnonvarapolitiikka
  - Ympäristö- ja luonnonsuojelupolitiikka
- **YHDYSKUNTAPOLIITTINEN OHJELMA**
  - Maankäyttö- ja rakennuspolitiikka
  - Asuntopolitiikka
  - Liikennepolitiikka
  - Viestintäpolitiikka

TALOUSPOLIITTINEN OHJELMA

Kokoomusnuorten mielestä talouspolitiikan tavoitteina on oltava julkisen talouden tasapainottaminen, tehokas ja hyvin hoidettu julkinen hallinto, yrittämiseen ja työntekoon kannustava verojärjestelmä sekä työllisyysasteen nostaminen.

Oikeusvaltioperiaatteeseen, edustukselliseen demokratiaan, vapaaseen markkinatalouteen ja muihin länsimaisiin arvoihin nojaava yhteiskuntamalli on historiallisten esimerkkien valossa osoittautunut yksilöille eniten hyvinvointia tuottavaksi yhteiskuntajärjestelmäksi.

Kokoomusnuoret pitää markkinataloutta eettisesti ja taloudellisesti kestävämpänä talousjärjestelmänä, jossa ihmisillä, tavaroilla ja pääomalla on mahdollisuus liikkua mahdollisimman vapaasti yli rajojen.

Julkinen talous

Suomen kansantalouden elpyminen on toteutunut hitaasti suhteessa maailmantalouteen. Talouden nopeampi elpyminen muualla maailmassa osoittaa sen, ettei Suomessa ole ollut tarpeellisia rakenteellisia edellytyksiä tehokkaammalle kehitysuralle.

Viime vuosina Suomen talous on kuitenkin ollut nousussa. Vuonna 2017 Suomen talous kasvoi tilastokeskuksen mukaan 2,7 prosenttia ja valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2018 talouskasvu nousisi 2,9 prosenttiin. Valtiovarainministeriön ennusteissa talouskasvu hidastuisi vuonna 2019 1,8 prosenttiin ja vuonna 2020 1,7 prosenttiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön arvioiden mukaan vuonna 2018 Suomen työttömyysaste laskee 7,7 prosenttiin ja 7 prosenttiin vuonna 2019, jolloin vuonna 2019 työllisyysaste olisi 72,1 prosenttia. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan vuoden 2016 työllisyysaste oli 69,8 prosenttia ja työttömyysaste oli 8,8 prosenttia.

Vaikka Suomen taloudessa on tapahtunut viimeisenä parina vuotena myönteistä kehitystä on silti muistettava talouskuri. Suomella on valtionvelkaa noin 107 mrd. €, joka on edelleen kasvussa. Sipilän I hallituksella on ollut tavoitteena taittaa velkaantumisen, jossa ollaan onnistuttu ainakin, kun tarkastellaan julkista velkaa suhteessa Suomen BKT:hen. Kokoomusnuoret peräänkuuluttaa vastuullista talouspolitiikkaa, jonka johdosta myös talouskasvun aikana tulisi näkemyksemme mukaan harrastaa maltillista talouspolitiikkaa.

Kuntien lakisääteisten velvoitteiden määrä on luonut kunnallissektorille veronkorotuspaineita, joita maakunta- ja sote-uudistus mahdollisesti tämän toteutuessa hillitsee. Julkisen sektorin menoleikkausten ja tehostusten tulisi kohdistua laajasti julkisen sektorin eri hallinnonaloille lukuunottamatta julkisen sektorin välttämättömiä strategisia alueita: oikeutta ja turvallisuutta.

Suomen taloudellinen kestävyys vaatii markkinatalouteen perustuvaa, työn tekemiseen ja teettämiseen kannustavaa talouspolitiikkaa, joka mahdollistaa yksilöiden ja yritysten kilpailun ja pärjäämisen myös globaalissa viitekehityksessä.

Julkisen talouden alijäämää on paikattava rakenteellisilla uudistuksilla ja menoleikkauksilla. Huoltosuhteen heikentymisestä johtuvan kestävyysvajeen korjaaminen on otettava keskeiseksi julkisen talouden tavoitteeksi.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Julkisen talouden kestävyysvaje taitetaan.*

- *Sosiaali- ja terveystalouden ja sosiaaliturvan kustannusten kasvua hillitään 4 miljardia vuoteen 2030 mennessä.*
- *Suomen kokonaisveroaste lasketaan EU-keskiarvon alapuolelle.*
- *Julkisen talouden alijäämää paikataan pääasiassa menoleikkauksin.*
- *Suorien tulonsiirtojen indeksikorotuksista luovutaan ainakin vuoteen 2023 saakka.*
- *Ei-strategiset, julkisessa omistuksessa olevat yritykset yksityistetään.*

Julkinen hallinto

Kestävä ja tasapainoinen julkinen talous vaatii taakseen tehokkaan ja avoimen hallinnon. Suomalainen julkinen sektori on perinteisesti tunnettu hyvän hallinnon toteuttajana. Julkisen hallinnon peruseriaatteita on oltava jatkossakin päätöksenteon demokraattisuus ja avoimuus sekä kansalaisten yhdenvertaisuus, osallisuus ja oikeusturva.

Kokoomusnuoret esittää, että alueellisella tasolla viranomaisten aluejakoja yhdenmukaistetaan, virastoja yhdistetään ja hallintoa kokonaisuudessaan kevennetään. Istuvan hallituksen esittelemä valtakunnallinen valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomainen Luova on oikeansuuntaista kehitystä, jota on syytä jatkaa.

Maakuntauudistus on Suomen historian suurin hallinnollinen uudistus, jossa siirretään merkittäviä kuntien ja valtion aluehallinnon tehtäviä aivan uudelle itsehallinnolliselle hallinnon tasolle. Kokoomusnuoret laskisi suunniteltujen maakuntien määrää alkuun 18:sta 11-12 maakuntaan - vastaamaan nykyistä vaalipiirijakoa. Maakunta- ja eduskuntavaalien yhtenäinen vaalipiirijako olisi helposti ymmärrettävä myös yksittäisen kansalaisen näkökulmasta. Uudistuksessa on määriteltävä selkeästi valtionhallinnon, maakuntien ja kuntien välinen toimivallanjako.

Kokoomusnuoret uudistaisi myös valtioneuvoston johtamista, rakennetta ja työskentelyä. Kokoomusnuoret edistäisi yhtenäisen valtioneuvoston syntymistä. Lisäksi Kokoomusnuoret uudistaisi nykyistä ministerirakennetta vastaamaan paremmin maailman muutosta.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Maakuntien ja valtion aluehallinnon tulisi noudattaa vaalipiirijakoa. Maakuntien määrä lasketaan 18:sta vaalipiirijakoa vastaavaan 11-12 maakuntaan. Satakunnan ja Varsinais-Suomen vaalipiirit yhdistetään Lounais-Suomen vaalipiiriksi.*
- *Käräjäoikeuksien, poliisilaitosten ja muiden valtion alue- ja paikallishallinnon virastojen toimialuejako uudistetaan vastaamaan vaalipiirijakoa.*
- *Edistetään yhtenäisemmän valtioneuvoston syntymistä. Tavoitteena on valtioneuvoston työskentelyn sujuvampi johtaminen, taloudelliset hyödyt sekä ministeröiden välinen henkilöstön ja osaamisen liikkuvuus.*
- *Muodostetaan uusi ympäristö- ja ilmastoministeriö siirtämällä siihen ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriön energia- ja ilmastoasiat sekä maa- ja metsätalousministeriön kala-, riista-, vesi- ja metsäasiat.*
- *Siirretään maa- ja metsätalousministeriön muut tehtävät työ- ja elinkeinoministeriöön.*
- *Muodostetaan uusi yhdyskuntaministeriö siirtämällä siihen ympäristöministeriön maankäyttöön, rakentamiseen ja asumiseen liittyvät asiat sekä liikenne- ja viestintäministeriön tehtävät.*
- *Kuntien ja maakuntien palveluntuotanto mahdollistetaan myös yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille. Palvelutuotannossa hyödynnetään muun muassa palvelualoitteita ja palveluseleitä.*
- *Lainsäädäntöä muutetaan siten, että jatkossa yksi henkilö voi toimia luottamushenkilönä samanaikaisesti kahdella hallinnon tasolla (kunta, maakunta ja eduskunta).*

- *Kuntalakia (72 §) tarkennetaan siltä osin, että henkilön toimiminen samanaikaisesti sekä kunnan valtuuston, hallituksen tai lautakunnan jäsenenä että johtavana viranhaltijana estetään. Vaalikelpoisuuden rajaa siis laajennetaan kattamaan ylimmän virkajohdon ohella kunnallisten yksiköiden päällikkötason tehtävät.*

Veropolitiikka

Oikeudenmukainen verojärjestelmä on yksinkertainen ja läpinäkyvä. Veropohjan tulee olla mahdollisimman laaja ja kokonaisveroasteen matala. Korkea kokonaisveroaste latistaa taloudellista toimeliaisuutta ja siirtää sitä kilpaileviin, työtä, omistusta ja yritystoimintaa suotuisammin verottaviin maihin. Verotuksen painopistettä tulee siirtää työn ja yrittämisen verotuksesta kulutuksen, haittojen, maan ja kiinteistöjen verotukseen.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Verotuksen painopistettä siirretään työn verotuksesta kulutuksen, haittojen, maan ja kiinteistöjen verotukseen.*
- *Yhteisöjen tuloverotuksessa siirrytään keskipitkällä aikavälillä verottamaan ainoastaan yrityksistä nostettavaa voittoa.*
- *Valtion ansiotuloverotusta kevennetään merkittävästi kaikissa tuloluokissa ja ansiotuloverotuksen progressiota lievennetään.*
- *Ansiotuloverotuksen solidaarisuusvero poistetaan.*
- *Pääomatuloverotuksen progressiosta luovutaan.*
- *Eri sijoitusmuotojen verotusta yhdenmukaistetaan. Esimerkiksi listattujen ja listaamattomien yritysten osinkoverotus yhdenmukaistetaan.*
- *Arvonlisäverotuksessa siirrytään kohti yhtenäistä verokantaa.*
- *Veropohjaa laajennetaan ja yhtenäistetään. Verotusta yksinkertaistetaan karsimalla erilaisia verovähennysoikeuksia, kuten asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus tai työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus, ja vastaavalla summalla kevennetään ansiotuloverotusta.*
- *Luovutaan asuntokaupan yhteydessä maksettavasta varainsiirtoverosta. Kompensoidaan julkiseen talouteen syntyvä aukko kiinteistöveron ja muiden asumiseen kohdistuvien verojen maltillisilla korotuksilla.*
- *Kasvatetaan kiinteistöverotuksen osuutta koko verokertymästä. Nostetaan kiinteistöveron alaja ylärajoja.*
- *Laajennetaan kiinteistövero koskemaan myös maa- ja metsätalousmaata. Eriytetään maapohjan ja rakennusten kiinteistövero.*
- *Otetaan käyttöön tuotetuista ilmastopäästöistä perittävä vuosittain kiristytävä hiilivero. Kevennetään asteittain työn ja yrittämisen verotusta kokonaisveroasteen nousun estämiseksi. Pidetään huolta vähävaraisten toimeentulosta sosiaaliturvan avulla.*
- *Perintöverotuksen maksuaikaa pidennetään.*

Elinkeinopolitiikka

Elinkeinopolitiikan keskeisenä tavoitteena on huolehtia Suomen kilpailukyvästä globaaleilla markkinoilla. Suomen tulee olla kansainvälisesti houkutteleva maa tehdä töitä, sijoittaa sekä harjoittaa yritystoimintaa. Nykyinen elinkeinoelämän ja yritysten raskas sääntely sekä tiukat lupakäytännöt hankaloittavat, tai jopa estävät, taloudellista toimeliaisuutta, uusien liiketoimintamallien käyttöönottoa ja digitalisaation täysimittaista hyödyntämistä.

Kokoomusnuoret puolustaa tervettä kilpailua ja markkinoiden avaamista. Yritystukia ja tehotonta tukipolitiikkaa on muutettava radikaalisti, sillä tehottomat tuet ehkäisevät talouden uudistumista ja luovaa tuhoa. Uudet palveluinnovaatiot ovat nostaneet toimialojen tuottavuutta ja laskeneet hintoja. Tämä kehitys johtaa pitkällä aikavälillä hyvinvoinnin lisääntymiseen paremman ostokyvyn myötä. Lainsäädännön on sallittava uudet yritystoiminnan muodot.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Yritystukia karsitaan painottaen suoraa ja säilyttäviä tukimuotoja. Vastaavalla summalla kevennetään yrityksiin kohdistuvia veroja ja veroluonteisia maksuja.*
- *Vähittäiskaupan kilpailua edistetään.*
- *Kartelleihin puuttumista helpotetaan laskemalla puuttumiskynnystä 300 miljoonasta eurosta 100 miljoonaan euroon.*
- *Ravintoloiden aukioloaikoja koskevat rajoitukset poistetaan.*
- *Raiteiden henkilöliikenne vapautetaan kilpailulle.*
- *Kilpailluilla markkinoilla toimivat kunnalliset liikelaitokset yhtiöitetään.*
- *Markkinatoiminnan subventointi julkisen toimijan muun toiminnan tuloilla estetään.*
- *Yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan kilpailun neutraliteettiä turvaavan sääntelyn rikkomuksista määrätään merkittävä sakkorangaistus.*
- *Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintavaltuuksia kasvatetaan ja resursseja lisätään markkinoiden toimivuuden parantamiseksi.*
- *Yksityiselle ja julkiselle palveluntuottajalle luodaan yhtenäinen arvolisäveron palautusjärjestelmä.*
- *Alalla jo valmiiksi toimivia toimijoita ja uusia markkinoille tulijoita on kohdeltava yhdenvertaisesti.*

Työmarkkina- ja työllisyyspolitiikka

Työmarkkinapolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on lisätä työn tarjontaa ja tämän kohtaamista työn kysynnän kanssa. Tavoitteena tulee olla pysyvä yksikkötyökustannusten madaltaminen muun muassa työntekijä- ja työnantajamaksuja laskemalla. Työehtosopimusten yleissitovuudesta luovutaan työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseksi ja sopimusvapauden takaamiseksi.

Työrauhan turvaamiseksi tulee kitkeä laittomien lakkojen järjestämistä. Niistä langetettavien sakkojen rinnalle säädetään sanktioiksi myös vahingonkorvausvelvollisuus yrityksille aiheutetun tappion perusteella. Laittomien lakkojen korvausvelvollisuus tulee laajentaa yksilötasolle.

Työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallista asemaa heikennetään, esimerkiksi poistamalla näiden yleishyödyllisen yhteisön statuksen. Parlamentaarista valtaa tuetaan työmarkkinapoliittisissa kysymyksissä sekä korostetaan työntekijöiden ja työnantajien välistä sopimisen vapautta poistamalla näitä nykyisin koskevan yleissitovuuden.

Matalapalkka- ja osa-aikatyön kannustavuutta on kehitettävä sovittamalla vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä nykyistä paremmin yhteen. Ansiosidonnainen työttömyysturva tulee uudistaa siten, että sen kestoa lyhennetään ja kytkös liittojen työttömyyskassoihin katkaistaan. Näin lisätään merkittävästi työn tarjontaa.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Matalapalkka- ja osa-aikatyön kannustavuutta kehitetään sovittamalla vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä paremmin yhteen.*
- *Työnantajalla ja työntekijällä on oltava mahdollisuus yhteisellä päätöksellä joustaa työaikalain säädöksistä.*

- *Palkkaamisen sivukuluja pienennetään ja työeläkemaksuja alennetaan julkisen talouden ja eläkejärjestelmän kestävyysrajoissa.*
- *Poistetaan työperäisen maahanmuuton tarveharkinta.*
- *Laittomien lakkojen järjestämisestä langetettavien sakkojen rinnalle säädetään sanktioiksi myös vahingonkorvausvelvollisuus yrityksille aiheutetun tappion perusteella.*
- *Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeus poistetaan.*
- *Työehtosopimusten yleissitovuus rajataan koskemaan ainoastaan minimipalkkoja.*
- *Mahdollistetaan työehtojen sopiminen paikallisesti työnantajan ja työntekijöiden välillä.*
- *Poistetaan järjestäytymättömiltä yrityksiltä sopimisen kiellot. Mahdollistetaan järjestäytymättömille yrityksille samanlainen liikkumatila työehdoista sopimisessa kuin järjestäytyneille yrityksille.*
- *Mahdollistetaan sunnuntai-, ilta- ja muista korvauksista sopiminen paikallisesti lainsäädännöstä ja työehtosopimuksista poiketen.*
- *Sairauspäivien korvattavuudesta sovitaan paikallisesti lainsäädännön turvaaman minimitason puitteissa.*

SIVISTYSPOLIITTINEN OHJELMA

Tulevaisuudessa Suomi ei voi kilpailla kansainvälisillä markkinoilla osaajien määrällä, vaan ainoa keino sekä inhimilliseen että taloudelliseen menestykseen on sivistys ja osaaminen.

Mahdollisuuksien tasa-arvoon pohjaavan suomalaisen koulutusjärjestelmän tavoitteena on sekä nostaa suomalaisten yleinen osaamistaso OECD-maiden kärkitasolle, että mahdollistaa jokaisella suomalaisella lapsella ja nuorella kasvaminen täyteen potentiaaliinsa.

Tulevaisuudessa tärkeintä osaamista ei ole ulkoa opetteluun perustuva osaaminen, vaan laajamittainen yleissivistys, hankitun tiedon soveltaminen ja oppimaan oppiminen. Suomalaisen koulutusjärjestelmän tärkein tehtävä on kouluttaa uteliaita, muutoksen mahdollisuutena näkeviä, laaja-alaisen sivistyksen omaavia ihmisiä. Teknologian on oltava mukana koulutuksessa, mutta se ei saa olla itseisarvo, vaan väline.

Tulevaisuuden maailma on yhä kansainvälisempi. Suomalaisen koulutusjärjestelmän tulee kasvattaa kansainvälisiä osaajia. Kielitaito, esiintyminen ja erilaisten kulttuurien tuntemus nousee tulevaisuudessa entistä tärkeämpään rooliin. Tulevaisuuden koulupolku sisältää jokaiselle oppilaalle tai opiskelijalle vähintään yhden kansainvälistymisjakson.

Meidän on oltava valmiita maailmaan, jossa vanhat ammatit voivat nopeasti kadota ja uudet syntyä, eikä nuorena saatu koulutus säily välttämättä ajanmukaisena ollenkaan niin pitkään kuin entisaikoina. Itsensä voi joutua keksimään uudelleen useitakin kertoja elämänsä aikana, ja tähän ihmisten tulee olla valmiita.

Yhteiskunnan ja ihmiskunnan kehityksen perustaksi tarvitsemme korkealaatuisia, avointa ja monialaista tieteellistä tutkimusta. Laadukas korkeakouluissa tehtävä tutkimus luo pohjan laadukkaaseen koulutukseen toteutumiseksi. Uusia rahoitusmalleja tutkimalla ja yhteistyötä yhteiskunnan eri osa-alueiden kanssa kehittämällä varmistamme Suomen aseman tieteen, kehityksen ja innovaatioiden huippumaana myös tulevaisuudessakin.

Varhaiskasvatus

Suomi poikkeaa muista Pohjoismaista lasten kotihoitoa vahvemmin tukevana maana. Vastoin OECD:n suosituksia Suomen varhaiskasvatuksen osallistumisaste ei ole merkittävästi noussut, vaan olemme jäämässä jälkeen useista Euroopan maista.

Kokoomusnuoret haluaa kehittää varhaiskasvatusta entistä vahvemmin osana suomalaista koulutuspolkua. Tavoitteena on pidettävä sitä, että jokainen suomalaislapsi saa mahdollisuuden osallistua laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on osa mahdollisuuksien tasa-arvon ja kansallisen sivistyksen edistämistä sekä suomalaisten osaamistason nostoa. Laadukas varhaiskasvatus on omiaan ehkäisemään perusopetuksessa, toisella asteella ja korkea-asteella ilmeneviä ongelmia oppimistuloksissa, opintojen etenemisessä sekä oppilaiden ja opiskelijoiden henkisessä hyvinvoinnissa.

Varhaiskasvatuspalvelujen tuottamisessa on hyödynnettävä myös yksityistä ja kolmannen sektorin palveluntuotantoa. Monituottajuudesta syntyvä kilpailu ja järjestäjätahon saama kustannustieto haastavat julkista palveluntuotantoa tehokkuuteen ja laadun kehittämiseen.

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää osaavaa henkilöstöä. Lainsäädännön tavoitteiden toteutuminen edellyttää varhaiskasvatuksen opettajilta syvällistä ymmärrystä varhaiskasvatuksen tavoitteista ja kykyä niiden arkiseen toimeenpanoon. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutukseen on varattava riittävät resurssit.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Oppivelvollisuutta pidennetään ulottamalla kaikille pakollinen esiopetus alkamaan jo 5-vuotiaana.*
- *Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostetaan muuttamalla kannustimia vanhempien työssäkäyntiä ja lasten varhaiskasvatukseen osallistumista tukeviksi.*
- *Turvataan kuntien varhaiskasvatuksen resurssit ja laatu koko Suomessa.*
- *Varataan riittävät resurssit varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen.*
- *Siirrytään asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta.*
- *Varhaiskasvatuksen palveluseteli otetaan käyttöön valtakunnallisesti.*
- *Vieraiden kielten kokeilu ja opettelu tuodaan osaksi varhaiskasvatusta.*
- *Vieraskielisten lasten varhaiskasvatusastetta nostetaan 3-vuotiaasta lähtien siten, että lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen on vanhempien sosiaalietuksien ehto.*

Perusopetus

Universaali peruskoulu on suomalaisen mahdollisuuksien tasa-arvon peruskivi. Peruskoulua kehitetään lähikouluperiaatteen pohjalta siten, että jokainen lähikoulu on "maailman paras peruskoulu", eikä valintaa asuinpaikasta tarvitse tehdä koulun perusteella. Perusopetuksessa opetuksen yksilöllistämistä toteutetaan jakotuntien ja teknologian avulla.

Suomalaisen perusopetuksen menestyksen kulmakivi on korkeakoulutettujen luokan- ja aineenopettajien pedagoginen vapaus. Opettajat osaavat korkean koulutuksensa avulla ottaa käyttöön kulloiseenkin tilanteeseen parhaiten sopivat opetusmenetelmät. Opettajien täydennyskoulutus ja elinikäinen oppiminen ovat keskeisessä roolissa peruskoulun opetuksen laadun ylläpitämisessä.

Perusopetuksen tavoitteena on antaa perustaidot elämään sekä jatko-opintovalmiudet toisen asteen koulutukseen. On varmistettava, että jokaisella perusopetuksesta valmistuvalla oppilaalla on riittävät

taidot seuraavia opinpolun vaiheita varten. Taidoista ja oppilaan tasosta käydään aktiivista keskustelua oppilaan, vanhempien sekä koulun välillä koko perusopetuksen ajan.

Mitä aikaisemmin ongelmat huomataan, sitä helpompi ne on korjata. Myöhempien laastaritoimintojen sijaan on panostettava siihen, että jokainen saa jo perusopetuksessa riittävän yksilöllisen tuen tarpeidensa mukaan.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Uusin oppimismenetelmin ja teknologioin tulee varmistaa jokaisen oppilaan yksilöllistä tasoa vastaava opetus. Yksilöllistämällä kyetään tukemaan samaan aikaan niin heikommin pärjääviä kuin huippulahjakkuuksiakin.*
- *Ohjelmoinnista tehdään oma oppiaine, joka aloitetaan yläkoulussa. Oppiaineen tueksi sisällytetään tarvittavat loogiset taidot jo alakouluopintoihin.*
- *Oppilaiden taloustaitoja kehitetään lisäämällä henkilökohtaisen taloudenpidon oppisisältöjä perusopetuksen oppisisältöihin.*
- *Yhteiskuntaopin opetusta vahvistetaan erityisesti taloustieteen perusteiden ja demokratiakasvatuksen osalta.*
- *Uskontokuntakohtaisesta uskonnon opetuksesta luovutaan ja siirrytään kaikille yhteisen uskontotiedon opetukseen. Uskonnon, elämäntietämisen ja terveystiedon erityisasema poistetaan peruskoulu- ja lukiolaeista.*
- *Vieraiden kielten opiskelun aloittamista aikaistetaan alkamaan ensimmäiseltä luokalta.*
- *Korostetaan kriittisen ajattelun ja luotettavan ja epäluotettavan tiedon erottamista toisistaan jo peruskoulussa.*
- *Perusopetuksen läpäisyvaatimuksena on luku- ja kirjoitustaito.*
- *Kielitaidon ja oikeakielisyyden merkitystä, sekä äidinkielen, toisen kotimaisen kielen että vieraiden kielten opetuksen muodossa, korostetaan ja kielenhuoltoon kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota.*

Toisen asteen koulutus

Lukiota ja ammatillista koulutusta kehitetään edelleen omina erillisinä koulutusmuotoinaan. Lukion ensisijaisena tavoitteena on kouluttaa yleissivistyneitä opiskelijoita korkeakouluopintoja varten. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena taas on kouluttaa ammatillisesti sivistyneitä osaajia.

Molempien koulutusmuotojen oppisisältöjä kehitetään nämä perustavoitteet huomioiden. Toisen asteen koulutuksessa yksilöllistä oppimista vahvistetaan. Lukiokoulutuksessa se tehdään valinnaisuutta lisäämällä ja yksilöllistä tukea vahvistamalla. Ammatillisessa koulutuksessa kehitetään osaamisen tunnustamista ja tunnistamista sekä erilaisia oppimisen muotoja työelämälähtöisesti. Ammatillinen koulutus on vahvasti osaamisperusteista.

Ammatillisen koulutuksen asemaa vahvana työvoiman uudelleen kouluttautumista ja osaamisen monipuolistamista tarjoavana koulutusmuotona tulee vahvistaa. Yhteiskunnallisen vaikuttamiseen tulee kannustaa. Kansainvälisyys tulee olla mukana 2.asteen arjessa. Kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittamista tulee sujuvoittaa ja vastuita koulutusmuotojen välillä selkeyttää.

Korkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö tulee toteuttaa yhteistyössä molempien toisen asteen koulutusmuotojen kanssa. Jatko-opintoihin siirtymistä tulee inhimillistää siten että opiskelijoilla on tiedossa ennen toiselle asteelle siirtymistä heihin vaikuttavat opiskelijavalintakriteerit sekä soveltuvuskokeita tulee kehittää jotta ne aidosti vastaavat tarkoitustaan.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Toiselle asteelle hakeutumisen tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen. Oppivelvollisuusikärajaa ei ole perusteltua jatkaa 18 ikävuoteen.*
- *Jokaiselle nuorelle taataan paikka toisen asteen koulutuksesta. Peruskouluille säädetään jälkiohjausvelvoite.*
- *Opinto-ohjauksen resursseja lisätään erityisesti perusopetuksen viimeiselle vuodelle, jotta turhien tutkintojen ja väli vuosien määrä saataisiin laskuun.*
- *Toisen asteen koulutusta ei anneta maakuntien järjestettäväksi.*
- *Lukiokoulutusta tarjotaan vain riittävän suurissa yksiköissä, jotta opiskelijoiden valinnanvapaus, laaja kurssitarjonta ja laadukas opetus voidaan taata.*
- *Yksityisten ja kolmannen sektorin tahojen merkitystä ja määrää lukiokoulutuksen tuottajina vahvistetaan.*
- *Erytyislukioiden asema turvataan ja erityislukioiden roolia oman sektorinsa kehittäjinä vahvistetaan.*
- *Ylioppilastutkintojen kielikokeissa otetaan käyttöön eurooppalainen viitekehys. Ylioppilastutkinnon yhteydessä opiskelijoiden on saatava kansainvälisesti tunnustettu todistus kieliosaamisestaan.*
- *Ammatillisen koulutuksen yleissivistäviä opintoja kehitetään nimenomaan kyseisten ammattien ja työelämän tarpeisiin. Ammattitutkintojen jatko-opintokelpoisuus kuitenkin turvataan.*
- *Luodaan oppisopimuskoulutusta kevyempi koulutus sopimus, jonka kautta suoritettu tutkinto vastaa toisen asteen ammatillista tutkintoa*
- *Oppisopimuskoulutuksen palkka mahdollistetaan muutettavaksi asteittain nousevaksi oppisopimuspaikkojen määrän lisäämiseksi.*
- *Oppisopimusopiskelijan mahdollisuutta saada opintososiaalisia etuja vahvistetaan.*
- *Toisen asteen koulutuksessa panostetaan demokratiakasvatukseen ja opiskelijakuntien toimintaedellytysten parantamiseen.*
- *Toimeentulotukea saadakseen opintolainanottovelvoite poistetaan toisen asteen opiskelijoilta.*

Korkeakoulu- ja tiedepolitiikka

Suomalainen korkeakoulukenttä on nykyisellään varsin pirstaloitunut. Nykyinen malli hukkaa resursseja korkeakoulujen päällekkäisillä toiminnoilla ja koulutusalojen hajanaisuudella. Tavoitteena tulee olla suurempien korkeakoulukokonaisuuksien muodostaminen sekä korkeakoulujen profiloituminen, jotta ne voivat tavoitella omien alojensa huippusijoituksia kansainvälisellä korkeakoulukentällä.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään jatkossakin omina koulutusmuotoinaan – kuitenkin lisäämällä korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja liikkuvuutta. Korkeakoulujen kesken tulee voida kehittää joustavia koulutuspolkuja, jotka sisältävät sekä akateemista että ammatillisesti sivistävää korkeakoulutusta. Mahdollisten uusien korkeakoulukokonaisuuksien sisällä akateeminen yliopistokoulutus ja -tutkimus ja ammatillinen korkeakoulutus tulee organisoida niin, etteivät korkeakouluille asetetut tehtävät ja tavoitteet vesity tai vaarannu.

Korkea-asteen opintojen aikainen toimeentulo turvataan sosiaaliturvamallilla, joka turvaa vähimmäistoimeentulon ja mahdollistaa työnteon, mutta ei kasvata tuloeroja elinkaaren yli tarkasteltuna.

Tieteellinen tutkimus on yhteiskunnan kehityksen perusta. Vain vapaa ja riippumaton tieteen tekeminen voi kantaa yhteiskuntaa eteenpäin. Perustutkimus on arvo itsessään, jotta voidaan synnyttää uutta tieteellistä tietoa tukemaan ihmiskunnan kehitystä. Siksi tarvitsemme laadukkaan

koulutuksen lisäksi laadukasta tutkimusta, ja molempien edellytykset tulee turvata suomalaisella korkeakoulukentällä.

Suomen pitää pyrkiä tilanteeseen, jossa yksityisen rahoituksen osuus tieteen rahoittamisessa nousee vähintään OECD-maiden keskitasolle. Korkeakoulujen tulee toimia yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa ja tukea uusien innovaatioiden syntyä yhteiskunnan eri osa-alueilla.

On myös muistettava, ettei kaikkea tutkimusta voi suoraan rahallisesti hyödyntää, vaan merkitys toimivan yhteiskunnan luomisessa voi olla usein paljon laajempi. Tieteen monialaisuus, autonomia ja avoimuus tulee varmistaa rahoitusmalleista ja yhteistyön muodoista riippumatta, jotta laadukkaan ja yhteiskunnan kehitystä tukevan tutkimuksen edellytykset täyttyvät.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Korkeakoulujen profiloitumista tuetaan, jotta ne kykenevät olemaan omilla aloillaan maailman kärkeä. Tämä tarkoittaa koulutusalojen keskittämistä nykyistä suurempiin yksiköihin.*
- *Mahdollistetaan korkeakoulujen välinen yhteistyö ja hallinnollinen yhdistäminen korkeakoulutuksen ja akateemisen tutkimuksen tehtäviä ja tavoitteita vaarantamatta.*
- *Tuetaan joustavia siirtymiä koulutusjärjestelmän sisällä ja tunnustetaan mahdollisten täydentävien opintojen tarve koulutusmuodosta toiseen liikuttaessa. Aiemmin opitut tiedot tunnustetaan opintojen joustavan ja sujuvan etenemisen takaamiseksi.*
- *Nopeutetaan valmistumista suorittamalla yhteishaku kaksi kertaa vuodessa sekä velvoittamalla korkeakoulut tarjoamaan nykyistä laajemmin kesäopintoja.*
- *Korkeakoulujen yhteishakujärjestelmää kehitetään siten, että yhdellä kokeella voi pyrkiä kaikkiin samansisältöistä koulutusta tarjoaviin koulutusohjelmiin eri korkeakouluissa.*
- *Valintakokeissa on painotettava hakijan soveltuvuutta pelkän valintakoemateriaalin ulkoamuistamisen sijaan. Samalla valintakokeiden sähköistä suorittamista lisätään.*
- *Alempi korkeakoulututkinto tulee asettaa riittäväksi kelpoisuusvaatimukseksi nykyistä useampiin julkishallinnon työtehtäviin.*
- *Luodaan osaksi nuorisotakuuta koulutusseteli, jolla ilman opiskelupaikkaa jäävä nuori voi suorittaa avoimessa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa haluamiansa opintoja.*
- *Luodaan verkkopalvelu, jonka kautta voi suorittaa mahdollisimman paljon Suomen korkeakoulujen verkkokursseista. Korkeakoulujen on aloitettava yhteisen e-kirjaston rakentaminen*
- *Suomeen työskentelemään jäävien EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden tulee voida vähentää lukukausimaksut verotuksessa opiskelun jälkeen.*
- *Perustuslain vastaisesta ylioppilaskuntien pakkojäsenyydestä luovutaan.*
- *Laaja-alaistetaan yliopistojen kandidaatintutkintoa ja järjestetään ylemmälle korkeakoulututkinnolle erillinen hakuvaihe.*
- *Nostetaan korkeakoulujen yksityisen rahoituksen osuus vähintään OECD-maiden tasolle.*

Kulttuuri-, liikunta-, ja nuorisopolitiikka

Kulttuuripolitiikan tavoitteena tulee olla laaja-alaisen kulttuurisen sivistyksen vaaliminen sekä elävän ja uusiutuvan kulttuurin ja taiteen tukeminen. Valtakunnallisen kulttuuripolitiikan tulee keskittää resursseja koko kansankunnan kannalta keskeisten hankkeiden tukemiseen ja edistämiseen.

Kulttuurin tukipolitiikkaa on uskallettava ravistella voimakkaasti. Se, että joku taho on aina saanut avustusta, ei voi olla peruste uudelleentukemiseen. Kulttuurin rahoituksella tulee pyrkiä tukemaan uudistuvia, taidetta ja kulttuuria kehittäviä toimijoita, ei paikalleen pysähtymistä. Tuissa on painotettava myös kulttuuritoimijan muuta varainhankintaa, jottei yksittäistä lippua tai käyntiä

koskeva tuki nouse kohtuuttoman suureksi. Toisaalta kulttuuripolitiikassa on pyrittävä ihmisten omaehtoisen toiminnan rajoitteiden purkamiseen.

Liikuntapolitiikan tulee edistää suomalaisten liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä lasten ja nuorten kasvua. Valtakunnallisesti liikuntapolitiikan tulee mahdollistaa kilpa- ja huippu-urheilun rahoitus ja siihen liittyvä kansalaistoiminta. Urheilun rahoituksen tulee perustua tuloksellisuuteen ja rahankäytön tehokkuuteen. Liikuntapalvelut tulee nähdä ennen kaikkea kustannustehokkaana tapana ennaltaehkäistä hyvinvointipalvelujen kustannusten kasvua.

Nuorisopolitiikan keskeisimpänä tehtävänä on tukea nuorten kasvua yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi. Merkittävä rooli lasten ja nuorten demokratia- ja yhteiskuntakasvatuksessa on kunnilla ja mahdollisilla maakunnilla. Niiden on kuultava päätöksenteossaan nuoria lakisääteisillä nuorten vaikuttajaryhmillä ja taattava puhe- ja läsnäolo-oikeus kuntien ja maakuntien keskeisissä päätöksentekokelemissä.

Nonformaali oppiminen osana arkipäivää, kolmatta sektoria ja vapaata sivistystyötä on jäänyt alihyödynnettyyn asemaan. Kokoomusnuoret esittää kansallisen sertifiointijärjestelmän luomista formaalin koulutuksen ulkopuolella esimerkiksi vapaaehtoistyössä ja varusmiespalveluksessa hankitulle osaamiselle. Formaalin koulutuksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnistaminen ja hyväksiluku on saatava osaksi formaalia koulutusta ja tutkintoja.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Kulttuurin, taiteen, nuorisotoiminnan ja liikunnan rahoitusta liberalisoidaan keventämällä rahankeräykseen liittyvää sääntelyä. Suomeen pyritään luomaan nykyistä vahvempi yksityisen rahoituksen kulttuuri kolmannen sektorin toimijoille. Nykyisille toimijoille pyritään rakentamaan nykyistä vahvempia kannusteita yksityisen rahoituksen hankkimiseen.*
- *Veikkausvoittovarojen kytky kulttuurin, liikunnan, sosiaali- ja terveysalan sekä nuorisotoiminnan rahoittamisesta puretaan. Rahoitus siirretään osaksi normaalia budjettirahoitusta.*
- *Kulttuurin valtiosuusjärjestelmä uudistetaan siten, että se tukee nykyistä merkittävästi paremmin toimijoiden kehitystyötä ja uudistumista.*
- *Kuntiin kohdistuvaa sääntelyä puretaan kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyen. Kunnille annetaan vapautta ja vastuuta palvelujen laajuuden ja tuottamistavan määrittelyssä.*
- *Liikunta ja urheilu nähdään yhä useammin myös kaupunkien elinvoimatekijänä.*
- *Kunnalliset liikuntapalvelut keskittyvät hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ennaltaehkäisten näin sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.*
- *Äänioikeusikärajan tulee kulkea käsi kädessä täysi-ikäisyyden ja täysivaltaisuuden kanssa. Alaikäisten vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan lakisääteisillä kuntien ja maakuntien nuorten vaikuttajaryhmillä.*
- *Nuoria koskevia palveluita kootaan yhteen, jotta yhden luukun periaate toteutuu nykyistä paremmin.*
- *Luodaan Suomeen E-kirjojen ja äänikirjojen lainaamiseen tarkoitettu verkkokirjastopalvelu.*

HYVINVOINTIPOLIITTINEN OHJELMA

Kokoomuslaisen hyvinvointipolitiikan tehtävänä on turvata jokaiselle kansalaiselle ihmisarvoinen toimeentulo sekä hyvä terveystilanne. Hyvinvointipolitiikalla ja ihmisten terveydellä on politiikassa vahva itseisarvo, eikä kansalaisten hyvinvointiin panostaminen ole pelkkä välttämätön menoerä. Kokoomuslaisen hyvinvointipolitiikan tavoite on, että suomalaiset ovat tulevaisuudessa maailman tervein kansa.

Tavoitteeseen päästäkseen Suomella on ratkaistavanaan useita sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä haasteita. Nykyinen palvelujärjestelmä on monimutkainen, passivoiva ja asettaa ihmiset taustansa perusteella epätasa-arvoiseen asemaan. Tulevaisuudessa lisää haasteita aiheuttavat heikentyvä huoltosuhde ja siitä johtuva terveydenhuollon kustannusten kasvu.

Lähitulevaisuudessa toteutettavat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukset ovatkin avainasemassa parempia sosiaali- ja terveyspalveluita rakennettaessa. Suomalaiselta hyvinvointipolitiikalta vaaditaan nyt kunnianhimoa, ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Sosiaali- ja terveyspalvelut on järjestettävä siten, että palvelukokonaisuudesta tulee mahdollisimman eheä, palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti ja palveluiden saatavuus on vähintään tyydyttävä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen tulee mahdollistaa monipuolinen ja markkinataloutta hyödyntävä palvelutuotanto, joka osaltaan luo edellytykset laajalle kilpailulle, uusille palveluinnovaatioille ja palveluiden jatkuvalla kehittämiselle. Varsinkin pienten ja keskisuurien palveluntuottajien pääsy markkinoille on turvattava. Järjestävän tahon on huolehdittava siitä, että asianmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat saatavilla kaikkialla Suomessa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitusjärjestelmän on ohjattava kaikkia toimijoita kokonaistaloudellisesti tehokkaaseen palvelutuotantoon. Järjestelmän on tulevaisuudessa kyettävä vastaamaan ikääntymisestä ja medikalisaatiosta aiheutuvaan kustannusten kasvuun. Tämä edellyttää sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatiota eli kaikkien palvelujen järjestämisen kokoamista yhden järjestäjän alaisuuteen.

Rahoitusta uudistettaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota sosiaali- ja terveyspalveluissa rehottavan osaoptimoinnin purkamiseen. Palveluiden rahoitukseen sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen yhteydessä tehtävät muutokset eivät saa johtaa kokonaisveroasteen kiristymiseen tai tuloverotuksen progression kasvuun.

Laadukkaat, yhdenvertaiset ja helposti saavutettavat sosiaali- ja terveyspalvelut kuuluvat hyvinvointivaltion kulmakiviin jatkossakin. Palveluverkosta onkin kehitettävä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin, kuten heikentyvään huoltosuhteeseen ja terveydenhuollon kustannusten kasvuun.

Asiakkaan valinnanvapauden lisääminen on keskeinen työkalu sosiaali- ja terveyspalveluiden laatuloikan saavuttamiseksi, minkä lisäksi se parantaa palveluiden tehokkuutta. Valinnanvapaus tulee ulottaa palvelurakenteessa mahdollisimman laajalle.

Julkishallinnon on huolehdittava siitä, että palveluntuottajista on helposti ja yhtenevästi saatavilla ne tiedot, joita kansalainen tarvitsee oman sosiaali- ja terveyspalveluntuottajansa valitsemiseksi. Palveluiden laadun mittaamiseen on luotava valtakunnalliset kriteerit, sillä kilpailun asiakkaista tulee tapahtua pääasiassa laadulla kilpailemalla.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjien on oltava väestöpohjaltaan riittävän suuria, jotta ne voivat luontevasti järjestää sosiaali- ja terveyspalvelut yhtenä kokonaisuutena.*
- *Perustason palvelukokonaisuuksien tuottamiselle asetettavat vaatimukset ovat sellaisia, että myös pienet ja keskisuuret tuottajat pystyvät aidosti osallistumaan kilpailuun.*
- *Peruspalveluiden palvelutuotanto rahoitetaan pääasiassa kapitaatioperusteisesti.*
- *Aidon valinnanvapauden on toteuduttava asiakkaille.*
- *Julkisesti rahoitetuille sosiaali- ja terveyspalveluille on määriteltävä kansallisesti palveluvalikoima, joka vastaa yhteiskunnan resurssien riittävyyttä.*
- *Perustason palveluissa on panostettava erityisesti hyvinvoinnin edistämiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn.*
- *Tietojärjestelmien on oltava ajanmukaisia, toimivia ja eri toimijoiden kanssa keskenään kommunikoiivia. Erityisesti potilastietojärjestelmien tietojen on oltava yhtenevästi kaikkien toimijoiden käytössä.*
- *Tekoälyt otetaan käyttöön julkisen sektorin sosiaali- ja terveyspalveluissa avustamaan potilaiden diagnosoinnissa ja potilastietojen hallinnassa.*
- *Opiskelijaterveydenhuollon palvelut sisällytetään sote-uudistuksen valinnanvapauden piiriin, jolloin korkeakouluopiskelijoiden pakollinen erityinen YTHS-jäsenyys poistuisi tarpeettomana.*
- *Palveluiden tuottajien on annettava kuluttajille riittävät tiedot tarjoamistaan palveluista.*
- *Apteekkien määrä- ja sijaintisääntelystä luovutaan. Apteekkilupa myönnetään kaikille pätevyys ehdot täyttävälle.*
- *Apteekkien yhtiömuodon rajoittamisesta ainoastaan henkilöyhtiöiksi luovutaan.*
- *Apteekkien omistajien koulutusvaatimuksesta luovutaan.*
- *Reseptivapaiden lääkkeiden hintasääntely muutetaan kattamaan ainoastaan lääkkeen enimmäishinta.*
- *Reseptivapaita lääkkeitä on oltava mahdollista myydä myös päivittäistavarakaupoissa.*
- *Hoitokotien lääketoimitukset sallitaan suoratoimituksilla suoraan tuotannosta.*
- *Lääkkeiden nettikauppa sallitaan myös muuta kautta kuin apteekin myymälätilasta.*

Maakuntaudistuksen toteutuessa:

- *Maakuntien tärkein tehtävä on sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen. Muut tehtävät eivät saa haitata sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä.*
- *Maakuntien muodostamat yhteistyöalueet ovat riittävän vahvoja vastaamaan oman alueensa vaativista erityistason palveluista. Yhteistyöalueiden ja maakuntien työnjaon on oltava selvä.*
- *Maakuntien määrää vähennetään 18:sta vaalipiirijakoa vastaavaan 11-12 maakuntaan.*

Perhepolitiikka

Toimiva perhepolitiikka mahdollistaa työssäkäynnin ja vanhemmuuden yhdistämisen, turvaa lapsille yhdenvertaiset lähtökohdat elämään ja tukee lapsiperheiden hyvinvointia. Perhepalveluiden on oltava laadukkaita matalan kynnyksen palveluita, jotka tukevat perheitä oikea-aikaisesti.

Perhepolitiikalla on kyettävä tukemaan sukupuolten välistä yhdenvertaisuutta erityisesti työnantajan äitiriskiä ja työnantajalle koituvia vanhemmuuden kustannuksia tasaamalla. Niin ikään sukupuolten välistä eroa vanhempainvapaan käytön suhteen on kyettävä vähentämään.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Vanhempainvapaata on oltava mahdollista siirtää myös muulle lähisukulaiselle kuin juridiselle vanhemmalle.*

- Vanhemmuuden kustannuksia siirretään työnantajilta yhteiskunnalle naisten työllisyyden kohentamiseksi.
- Kotihoidontuen kuntalisän myöntäminen kielletään lainsäädännöllä.
- Sosiaali- ja terveystalouden uudistettaessa turvataan neuvolajärjestelmän toiminta ja jatkuva kehittäminen.
- Kehitetään avointa adoptiota ja kartoitetaan sen mahdollisuuksia lastensuojelun keinona. Adoptio on otettava lastensuojelun välineeksi ja adoptio vaihtoehtona on kirjattava lastensuojelulakiin.
- Sijaissyntyttäminen mahdollistetaan Suomessa.

Tulonsiirtopoliittika

Nykymuotoisen sosiaaliturvan suurin ongelma on siihen rakenteellisesti kuuluvat kannustinloukut. Työn tekemisen on aina oltava kannattavampaa kuin joutenolon. Sosiaaliturvan on kannustettava aktiiviseen työnhakuun ja itsensä kehittämiseen. Sosiaaliturvan on kuitenkin turvattava ihmisarvoinen elämä ja riittävä toimeentulo niille, jotka siihen joutuvat turvautumaan.

Nykymuotoisen sosiaaliturvan ongelmat kiteytyvät harkinnanvaraisten tukien suureen määrään ja ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saamisen ehtona on työttömyyskassan jäsenyys, vaikka työttömyyskassat maksavat vain 5,5 % ansiosidonnaiseen liittyvistä kuluista.

Lisäksi ansiosidonnainen muodostaa kannustinloukun, jossa mahdollisesti pienempipalkkaiseen työhön siirtyminen muuttuu kannattamattomaksi työstä saatavan korvauksen ollessa pienempi kuin ansiosidonnainen päiväraha. Ansiosidonnaista maksetaan 500 työttömyyspäivän ajan, ja mikäli henkilö on poissa työelämästä 500 päivän ajan, on paluu työelämään vaikeaa.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- Siirrytään niin sanotun vastikkeellisen perustulon muodossa toteutettavaan sosiaaliturvamalliin. Malli voidaan toteuttaa esimerkiksi negatiivisen tuloveron kaltaisena.
- Vastikkeellisen perustulon maksatus edellyttää esimerkiksi aktiivista työnhakua tai opiskelua.
- Vastikkeellinen perustulo turvaa perustoimeentulon ja korvaa muun muassa opintotuen, työmarkkinatuen ja peruspäivärahan.
- Vastikkeelliseen perustuloon sisällytetään elementtejä perustilistä, jotta voidaan esimerkiksi tunnistaa suurimmassa tuen tarpeessa olevat henkilöt ja kohdentaa heille palveluita.
- Yleinen asumistuki korvataan vastikkeellisen perustulon elinkustannuslisällä.
- Lapsilisää maksetaan jokaisesta lapsesta yhtä paljon. Pitkällä aikavälillä lapsilisä korvataan vastikkeellisen perustulon elatusvelvollisuuteen perustuvalla lisällä.
- Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan suuruutta porrastetaan ja kestoja rajataan kuuteen (6) kuukauteen. Ansiosidonnainen työttömyysturva ulotetaan koskemaan kaikkia työttömäksi jääviä, ei vain työttömyyskassan jäseniä.
- Tarveharkintainen toimeentulotuki säilytetään alkuperäisen tarkoituksensa mukaisena viimesijaisena toimeentuloturvana.
- Kuntien maksamat "vauvabonukset" tai muuttolisät kielletään.

Eläkepolitiikka

Eläkkeet ovat ylivoimaisesti suurin julkinen menoerä. Ikääntymisen tuomat haasteet eläkejärjestelmän kestävyydelle tulee ottaa vakavasti. Huoltosuhteen heikentyminen luo paineen eläkemenojen kasvulle.

Suomalaisen eläkejärjestelmän on perustuttava sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden tuomalle oikeutukselle. Kestävä eläkelupaus perustuu osittain rahastoivaan eläkejärjestelmään ja eläkerahastojen vastuulliseen käyttöön. Eläkejärjestelmän tulee kohdella eri ikäisiä oikeudenmukaisesti.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Ansiosidonnainen eläkejärjestelmä muutetaan vastaamaan maksettujen eläkemaksujen tasoa suhteessa nykypäivän maksutasoon. Leikkauksen rahoitusvastuuta pienentävä osuus kohdistetaan eläkemaksujen keventämiseen työllisyyden ja ostovoiman vahvistamiseksi.*
- *Eläkeikää nostetaan työurien pidentämiseksi ja eläkejärjestelmän kestävyuden turvaamiseksi.*
- *Eläkkeet sidotaan kuluttajahintaindeksiin taitetun indeksin sijaan.*
- *Julkiset eläkeyhtiöt fuusioidaan yhdeksi valtion eläkeyhtiöksi eläkejärjestelmän tehostamiseksi.*
- *Hallitus ottaa vastuun eläkevarojen vastuullisesta hallinnoinnista. Työmarkkinajärjestöjen mandaattipaikoista eläkeyhtiöiden hallituksissa luovutaan.*
- *Työeläkejärjestelmän rinnalle luodaan lainsäädännölliset edellytykset yksityisille eläkeyhtiöille.*

Päihdepolitiikka

Päihdepolitiikan ensisijainen tavoite on edistää suomalaisten hyvinvointia päihteiden käyttöä vähentämällä. Lisäksi lainsäädännön on erityisesti suojattava alaikäisiä sekä niitä, jotka joutuvat kärsimään muiden päihteidenkäytöstä. Kuitenkaan yksilöiden ongelmat päihteidenkäytön kanssa ei saa rajoittaa suuren enemmistön vapautta.

Päihdehaittojen vähentämisen ensisijaisina työkaluina toimivat valistus, sekä yksilön ongelmiin keskittyvän hoidon tarjoaminen. Onnistunut päihdepolitiikka vähentää yhteiskunnan päihteisiin liittyviä kustannuksia, parantaa suomalaisten elämänlaatua ja turvaa alan elinkeinoelämän riittävät toimintaedellytykset.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Päihdepoliittinen päätöksenteko perustuu tieteellisesti tutkittuun tietoon, ja politiikan työvälineinä käytettävien menetelmien tulee olla tutkitusti tehokkaita.*
- *Päihdepolitiikan tavoitteeksi otetaan tupakoinnin voimakas vähentyminen mm. verotusta kiristämällä. Tupakan kanssa kilpailevien tuotteiden, kuten nuuskan, sähkötupakan, purutupakan ja nenänuuskan pääsy markkinoille mahdollistetaan.*
- *Alkoholin kulutusta pyritään siirtämään kodeista anniskelupaikkoihin. Ravintoloiden aukioloajat vapautetaan ja ravintola-anniskelun verotusta kevennetään.*
- *Alkon monopoliasema puretaan.*
- *Kannabiksen käyttö ja pienten määrien hallussapito dekriminallisoidaan.*

ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN OHJELMA

Kokoomusnuorten näkemyksessä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka pohjautuvat seuraaviin perusarvoihin: vapaaseen markkinatalouteen, liberaaliin demokratiaan, sopimus pohjaiseen kansainväliseen järjestelmään, ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon ja oikeusvaltion.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuri linja on perustunut uskottavan puolustuskyvyn luomiseen, läntisten kumppanuuksien ylläpidosta, toiminnasta YK:ssa sekä muissa kansainvälisissä järjestöissä ja hyvistä suhteista sekä yhteistoiminnasta Venäjän kanssa. Näitä yhdessä kutsutaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pilareiksi. Pilareiden keskinäinen painoarvo on jatkuvassa muutostilassa. Esimerkkinä tästä on Venäjän painoarvon muutos aina Neuvostoliiton romahtamisesta Krimin valtauksen jälkeiseen maailmaan.

Tällä hetkellä keskeinen ongelma Suomen ulkopoliitikassa on strategian puute. Pilareita ei lähestytäkään kokonaisvaltaisesti, vaan kutakin edistetään omalla tahollaan, vailla suurempaa suunnitelmaa. Kokoomusnuorten esitys Suomen ulkopoliittiseksi strategiaksi onkin seuraavanlainen: pilarit on järjesteltävä uudelleen. Vahvistamalla uskottavaa puolustuskykyä, läntistä yhteistyötä ja toimintaa Etyjin ja YK:n kaltaisissa kansainvälisissä järjestöissä syntyy luonteva ja toisiaan tukeva kokonaisuus, joka tasapainottaa ja keventää Venäjän-politiikan painoarvoa Suomen päätöksenteossa. Näin Suomi toimii uskottavan puolustuskyvyn omaavana maana, osana länttä ja lukuisissa kansainvälisissä järjestöissä Venäjän naapurimaana.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten ratkaisujen perimmäinen tavoitteena on säilyttää Suomen kansallinen itsemääräämisoikeus ja turvata Suomen olemassaolo. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan on pohjaututtava kokonaisvaltaiseen strategiaan, jossa valtion ja yhteiskunnan kaikki osat toimivat yhtenä kokonaisuutena. Onnistuneilla strategisilla päätöksillä Suomen kaltainen pieni maa kykenee selviämään maailmassa, jonka poliittiset mannerlaatat ovat perustavanlaatuisessa liikkeessä.

Suomessa onkin noudatettu vuosikymmeniä kokonaisturvallisuuden periaatetta ja suomalainen käsitys turvallisuudesta on lähtökohtaisesti laaja. Tämä tarkoittaa perinteisten ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymysten käsittelyn lisäksi kehitys- ja ilmastopolitiikan hyväksymistä osaksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta. Luonnollisesti maailman kiihtyvä teknologinen kehitys vaikuttaa myös, kyberavaruuteen liittyvien kysymysten muodostaessa oman laajan kokonaisuuden.

Puolustuspolitiikka

Suomi on pinta-alaltaan suuri ja väkiluvultaan pieni valtio. Tämä tosiasia tekee asevelvollisuudesta suomalaisen ulko- ja puolustuspolitiikan kulmakiven. Maailmanpoliittinen kehitys ja tietoisesti valittu strateginen tavoite koko maan puolustamisesta tekee uskottavan puolustuskyvyn saavuttamisesta välttämättömyyden.

Uskottava puolustus koostuu laajasta ja maanpuolustustahtoisesta reserviarmeijasta, modernista kalustosta, yhteiskunnan osallistamisesta puolustusratkaisuun kokonaisturvallisuuden kautta. Nämä yhdessä muodostavat ennaltaehkäisevän puolustuksellisen pelotteen.

Tästä syystä Puolustusvoimain määrärahoja uusiin materiaalihankintoihin sekä reservin kertausharjoituksiin on lisättävä. Aseellisen puolustuksen lisäksi turvallisuutta on täydennettävä kyberosaamista ja kyberhyökkäysten ehkäisemistä kehittämällä.

Puolustusvoimien sekä varusmieskoulutuksen kustannuksia ja kansantaloudellisia vaikutuksia on tarkasteltava aina ennakkoluulottomasti sekä maanpuolustuksellisesti että taloudellisesti tehokkaimpien ratkaisujen löytämiseksi. Lisäksi asevelvollisuusjärjestelmän ajanmukaisuudesta ja sen hyväksyttävyydestä kansalaisten silmissä on pidettävä huolta.

Kokoomusnuorten asevelvollisuusmalli pohjautuu valikoivaan asevelvollisuuteen, joka koskisi kaikkia 18-60-vuotiaita suomalaisia sukupuolesta riippumatta. Kokoomusnuoret kehittäisi kutstuntoja monialaisena yhteistyönä, ottaisi käyttöön palveluksen suorittaneiden maanpuolustusverovähennyksen sekä kehittäisi asevelvollisten palveluksen aikaista toimeentuloa. Isänmaan eteen tehtävästä työstä ja siihen kouluttautumisesta tulee saada arvoisensa korvaus.

Venäjä ja sen viimeaikainen kehitys ja toiminta luovat Suomen ja Euroopan turvallisuudelle niin poliittisia kuin sotilaallisia uhkakuvia. Suomen puolustusvalmius tulee jatkossakin perustaa uskottavaan puolustuskykyyn sekä syvään ulko- ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön muun läntisen maailman kanssa.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Puolustusbudjetin osuus bruttokansatuotteesta nostetaan vähintään kahteen (2) prosenttiin.*
- *Materiaalihankintojen määrärahoja kasvatetaan.*
- *Kertausharjoitusten määrää sekä niihin osallistuvien määrää kasvatetaan.*
- *Ulotetaan asevelvollisuus koskemaan kaikkia 18-60-vuotiaita sukupuolesta riippumatta. Otetaan käyttöön valikoiva asevelvollisuus. Valikoidaan kutsunnoissa puolustusvoimien tarvitsema määrä palveluksen suorittajia koko ikäluokasta. Tarpeen vaatiessa Puolustusvoimat voi määrätä osan ikäluokasta palvelukseen.*
- *Jehovan todistajien erityisasema suhteessa asevelvollisuuteen puretaan.*
- *Maanpuolustusverovähennys otetaan käyttöön palveluksen suorittaneille.*
- *Varusmiespalveluksesta ja kertausharjoituksista maksettavan päivärahan suuruutta nostetaan. Erityisesti yksin asuvien ja perheellisten varusmiesten toimeentuloa kehitetään.*

Ulkopoliitikka

Länsi on liberaalien demokratioiden ja tiiviiden kansainvälisten instituutioiden muodostama jatkuvassa liikkeessä oleva kokonaisuus. Kokoomusnuoret näkevät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta olennaisena, että Suomi siirtyy entistä tiiviimmäksi osaksi Länttä. Aikana, jolloin luotto kansainväliseen yhteistyöhön ja liberalismiin perusarvoihin on vastatulessa, Suomen tulee entistä vahvemmin puolustaa miljardeja ihmisiä köyhyydestä ja mielivallasta vapauttanutta liberaalidemokraattista yhteiskuntamallia yhteisrintamassa muun läntisen maailman kanssa. Avainasemassa tässä ovat vahvat poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset liittolaisuudet.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen kehitys on muuttunut nopeaksi, minkä vuoksi selkeän strategian olemassaolo tarjoaisi raamit Suomen johtamiselle. Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian luominen edellyttää ulkopoliittikan pilareiden painoarvon uudelleenarviointia ja toiminnan pohjaamista realistiseen tilannekuvaan.

Suomen ulkopoliittiset ratkaisut perustuvat tosiasioiden tunnustamiseen. Tämä tarkoittaa, että toiminta pohjautuu silmiä ummistamatta tehtyyn ja jatkuvasti päivitetävään tilannekuvaan. Seuraavalla hallituskaudella onkin tehtävä uusi turvallisuuspoliittinen selonteko, sillä maailmanpoliittinen tilanne ja siihen liittyvät kehityssuunnat ovat muuttuneet olennaisella tavalla anglosaksisen maailman atlanttista yhteistyötä kohtaan osoittaman epävarmuuden ja Venäjän entisestään koventuneen ja häikäilemättömän voimapolitiikan myötä. Atlanttinen epävarmuus ja Venäjän voimapolitiikka ovat luoneet uuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen kehityssuuntauksen Euroopassa, mikä lupaa paljon, mutta pohjimmiltaan ei takaa mitään.

Suomen kaltaiselle pienelle maalle on luontevaa hakea tukea itseään suuremmista kokonaisuuksista, kuten EU:sta, YK:sta ja ennen kaikkea Pohjois-Atlantin liitosta Natosta. Samanaikaisesti Suomen on pysyttävä mukana Euroopan unionin puitteissa kehittyvissä alueellisen yhteistoiminnan muodoissa. Esimerkkinä tästä Visegrad-maiden kehittäminen Kolmen meren aloite tai Suomen ja muiden pohjoismaiden tiivistyvä yhteistyö, josta esimerkkinä yhteistyö esimerkiksi NORDEFECO-hankkeessa tai tiivis rajat ylittävä yhteistyö Pohjolassa Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken.

Kokoomusnuorten näkemys on, että suomalainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen keskustelu vaatii enemmän ääniä. Keskustelun yksisuuntaisuudesta on siirryttävä pois, sillä se luo haasteita

todenmukaisen tilannekuvan luomiselle Suomessa. Esimerkki tilanteen ratkaisusta itse keskustelukulttuurin muutoksen lisäksi, olisi ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käsittelevien ajatuspajojen suurempi määrä. Kokoomusnuorille on selvää, että on keskityttävä siihen, miten tavoitteista puhutaan ja miten niiden puolesta toimitaan, eikä niinkään siihen, että mitä pitäisi tehdä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta kyberavaruuden merkitys on muuttunut lähes käsinkosketeltavaksi viimeistään vuoden 2014 aikana yleiseen tietouteen nousseen hybridisodankäynnin myötä. Tietoisuus hybridivaikuttamisesta, johon hybridisodankäynti voidaan laskea osaksi, luo tarpeelliseksi määrittellä tapoja toimia sitä vastaan. Kokoomusnuorten näkökulmasta hybridivaikuttamista vastaan toimitaan useiden toimenpiteiden avulla. Kansalaisten medialukutaitoa jatkuvan tietovirran määrittämässä maailmassa on ylläpidettävä, poliittista korruptiota on kitkettävä, kyky vastatiedusteluun on luotava ja yhteiskunnalliset jakolinjat on tunnistettava ja purettava.

Kyberturvallisuus on muuttunut hybridivaikuttamisen lisäksi arkipäiväiseksi. Kyberiskujen vaikutus ulottuu valtioiden ja yhteiskunnan arkeen. Iskujen vaikutukset voivat ulottua tilanteesta riippuen pitkälle, vaikka alkuperäinen kohde olisikin ollut rajoitettu. Siksi niitä tulee käsitellä samoin, kuin mitä tahansa muita sotilaallisuontoisia toimenpiteitä. Kokoomusnuoret näkevät tarpeen kyberaseiden käyttöä määrittävän kansainvälisen sopimuksen luomiselle Euroopan unionin puitteissa. Ensi askelia tähän suuntaan on jo otettu kyberiskuja käsittelevän yhtenäisen sanktiopolitiikan muodossa.

Kyberasejärjestelmien lisäksi itsenäisesti toimivat asejärjestelmät kehittyvät kiihtyvää tahtia ja yleistyvät valtioiden arsenaaleissa. Erityisen ongelmalliseksi tämä kehitys muodostuu, kun huomioidaan, että asejärjestelmien kohdennus- ja hyökkäyspäätökset voivat siirtyä pois käyttäjien päätösvallasta. Tämä luo tarpeen itsenäisesti toimivien asejärjestelmien säätelylle.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Suomi edistää omalla ulkopoliitikkallaan yksilönvapauden, vapaan markkinatalouden, demokratian, puhtaan ympäristön ja muiden länsimaisten arvojen toteutumista maailmassa.*
- *Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään kokonaisvaltaisesti ilman, että Venäjälle annetaan ylisuurta merkitystä päätöksenteossa. Uskottava puolustuskyky, läntinen yhteistyö ja toiminta kansainvälisissä järjestöissä on sovittava yhdeksi toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi, jonka myötä Venäjän suhteellinen painoarvo vähenee.*
- *Suomi vahvistaa edelleen rooliaan YK:ssa, OECD:ssa, WTO:ssa, Etyjissä ja muissa kansainvälisissä yhteistyöjärjestöissä, ja edistää näiden asemaa maailmanpolitiikassa. Toimiva kansainvälinen yhteistyö on Suomen kaltaisten maiden etu.*
- *Suomen ulkopoliittikka pohjautuu aktiiviseen pyrkimykseen siirtyä entistä tiiviimmäksi osaksi läntistä arvoyhteisöä.*
- *Suomi aloittaa hakuprosessin Naton jäseneksi eduskunnan päätöksellä, riippumatta Ruotsin ratkaisusta.*
- *Suomi osaltaan vakauttaa pakolaiskriisistä kärsivien maiden tilannetta sotilaallisella, taloudellisella ja poliittisella tuella.*
- *Kykyä hybridivaikuttamisen torjuntaan lisätään yhteiskunnallisin ja valtiollisin toimenpitein, kuten tehostamalla medialukutaitoa, kehittämällä vastatiedustelua ja tunnistamalla valheellista informaatiota propagandatarkoituksessa levittäviä tahoja.*
- *Kyberasejärjestelmien kohdistumista siviileihin rajoitettava kansainvälisellä sopimuksella. Kyberhyökkäykset kriittisiin siviiliyhteiskunnan kohteisiin tulkitaan samoin kuin muut vastaavat sotilaalliset toimenpiteet.*
- *Suomi edistää ilman ihmistä toimivien tappavien asejärjestelmien käyttöä kieltävän kansainvälisen sopimuksen aikaansaamista.*

Eurooppa-politiikka

Kokoomusnuoret on sitoutunut puolustamaan eurooppalaista yhteistyötä ja Euroopan unionia. Historia on näyttänyt, että unioni on pystynyt vahvasti suoriutumaan perustehtävästään rauhan ja vakauden edistäjänä ja turvaajana. Unioni on Suomelle tärkein arvoyhteisö ja väylä kansainväliseen vaikuttamiseen.

Euroopan unionin on tulevaisuudessa keskityttävä yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, sisämarkkinoiden syventämiseen, kansainvälisen vapaakaupan syventämiseen sekä sananvapauden, demokratian ja oikeusvaltion puolustamiseen. Unionin on otettava sille kuuluva johtajuus globaalien haasteiden ratkaisemisessa. Suomen on puolestaan tuettava toimia, joilla unionille tarjotaan tähän riittävä toimivalta ja resurssit.

Lähes kaikkialla Euroopassa EU-kansalaiset luottavat enemmän Euroopan unioniin kuin kansallisiin poliittikoihinsa. 2020-luvulla EU:n haasteet eivät ensisijaisesti liity sen legitimitettiin, vaan suurin globaaleihin haasteisiin. Niihin ei Euroopassa voida vastata kuin EU:n tasolla. Jatkossa unionilta ja sen jäsenmailta tarvitaan toimia muun muassa maahanmuuton hallintaan ja ilmaston lämpenemisen torjuntaan. Samalla unionille ei ole taattu näillä poliittikalohkoilla työkaluja ratkaisujen tarjoamiseen ja toimeenpanoon.

Tällaisten työkalujen luominen vaatii EU-perussopimusten uudistamista. Nykyisten perussopimusten puitteissa Euroopan unionille tulisi mm. luoda rajattu verotusoikeus, joka kohdistuu välilliseen verotukseen kuten arvonnäköveroon. Verotusoikeudella vähennetään unionin riippuvuutta sen jäsenmaksuista, eikä se saa johtaa kokonaisveroasteen nousuun, mikä saavutetaan muun muassa EU:n maataloustukien leikkauksilla.

Ison-Britannian mahdolliselle unionista eroamiselle ei tule antaa ylikorostettua merkitystä EU:n tulevaisuutta hahmoteltaessa. EU:n on jatkossakin voitava syventyä ja laajentua. Keskeisessä asemassa on syventymisen tarkoituksenmukaisuus ja se, että jäseneksi haluavat maat täyttävät unioniin liittymisen edellytyksenä olevat ns. Kööpenhaminan kriteerit. Jokaisen kriteerit täyttävän Euroopan valtion on oltava tervetullut osaksi Euroopan unionia. Kiireellisin laajentumistarve on tällä hetkellä EU-rajojen sisälle jäävällä Länsi-Balkanilla.

Unionin ei pidä taipua perusarvoistaan myöskään sisäisen erimielisyyden edessä. Unkarin ja Puolan kehitys huonompaan suuntaan sekä muu populistinen opportunisti ei voi edetä seuraamuksitta ja ilman toimenpiteitä. Unionin kestävyys kannalta näille toimenpiteille on kuitenkin saatava yhteiset ehdot, vaikka se osoittautuisi haastavaksi. Euroopan unioni on historiansa aikana purkanut rajoja Euroopan sisällä, eikä sen tehtävä ole tuoda niitä takaisin.

Unionin politiikkaan ja turvallisuuteen vaikuttavat merkittävästi myös kandidaatti- sekä kumppanimaiden ja maantieteellisesti lähellä sijaitsevien kolmansien maiden sisäiset ja ulkoiset konfliktit. Erityisesti EU:n itäisen kumppanuuden ohjelmia on tarvittaessa syvennettävä ja laajennettava vastaamaan tämän päivän poliittisia ja taloudellisia haasteita. Kynnystä sanktioiden käyttämiseen sääntörikkomusten on madallettava.

Suomen on otettava entistä aktiivisempi rooli Euroopan unionissa. Suomen on pyrittävä unionin kaikkiin ytimiin. Kansallisen EU-politiikkamme on perustuttava oikeusvaltioon, markkinoihin ja tehokkaaseen hallintoon. Suomi edistää Euroopan unionin roolia vapaan maailman majakkana.

Kokoomuksen tulee olla Suomen johtava Eurooppa-puolue. Osana Euroopan kansanpuoluetta (EPP) sen tulee toimia vapaan markkinatalouden, oikeusvaltion ja eurooppalaisten arvojen puolesta. Kokoomuksen tulee vastustaa sellaisten kansallisten puolueiden jäsenyyttä omassa

europuolueessaan, jotka toimivat EPP:n ja Euroopan unionin perusarvojen vastaisesti. Omassa kansainvälisessä työssään kokoomusnuoret toimivat kaikilla tasoilla liberaalin demokratian ja perusoikeuksien puolesta.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Eurooppalaista demokratiaa vahvistetaan toimenpiteillä, joilla tuetaan eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan ja julkisen tilan syntymistä.*
- *Euroopan unioniin kehitetään ja toimeenpannaan uskottava sanktiojärjestelmä perussopimusten ja niiden nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi.*
- *EU:n perussopimuksia uudistetaan niin, että samalla siirretään useampia politiikkalohkoja tavallisen lainsäädäntömenettelyn piiriin.*
- *Euroopan parlamentin toiminta keskitetään Brysseliin.*
- *Kärkiehdokasmenettelystä Euroopan komission puheenjohtajan valinnassa pidetään kiinni ja sen asemaa vahvistetaan.*
- *EU:n itäisen kumppanuuden ohjelmia syvennetään ja laajennetaan taloudellisen hyvinvoinnin, liikkuvuuden, sektorikohtaisen yhteistyön ja poliittisen assosiaation parantamiseksi.*
- *Suomi ja Euroopan unioni pyrkivät riippumattomuuteen venäläisestä tuontienergiasta.*
- *Euroopan unionille luodaan tarkkarajainen toimivalta välillisten verojen keräämiseen.*
- *Unioni pyrkii määrätietoisesti nostamaan naisten ja vähemmistöjen määrää EU:n korkeimpien viranhaltijoiden joukossa.*
- *Euroopan kansanpuolue (EPP) erottaa jäsenyydestään puolueet, jotka toimivat kotimaassaan EPP:n arvojen vastaisesti. Tällä hetkellä edellytyksiä jäsenyyteen ei ole Unkarin Fidesz- ja KDNP-puolueilla.*
- *Euroopan kansanpuolue (EPP) tekee Euroopan parlamentissa yhteistyötä vain sellaisten puolueyhymien kanssa, jotka allekirjoittavat demokratian ja länsimaisen oikeusvaltion perusperiaatteet. Tämä tarkoittaa yhteistyön välttämistä niin äärioikeistolaisten kuin äärivasemmistolaisten puolueiden kanssa.*
- *Euroopan unionin laajentumista Länsi-Balkanille edistetään määrätietoisesti ja unioniin pyrkiville maille luodaan selkeät askeleet kohti jäsenyyttä.*
- *Euroopan unionista tehdään subsidiariteettiperiaatetta kunnioittava liittovaltio.*
- *Erasmus+ -opiskelijavaihto-ohjelmaa laajennetaan koskemaan Itäisen kumppanuuden maita, Välimeren eteläisen alueen maita sekä Länsi-Balkanin maita.*

Vapaakauppa- ja kehityspolitiikka

Vapaakauppa on itsessään sosiaalisesti vastuullista: markkinatalous vähentää köyhyyttä. Vapaakauppasopimukset antavat myös Euroopan unionille mahdollisuuden viedä arvojaan tuotteidensa mukana maailmalle. EU:n asema maailman suurimpana talousalueena antaa meille erityistä vipuvoimaa poliittisissa neuvotteluissa.

Koska sopimus pohjainen kansainvälinen kauppajärjestelmä, eli Maailman kauppajärjestön (WTO) kanssa solmitut monitahoiset kauppasopimukset, on parhaillaan jumiutunut, Euroopan unionin tulee nyt keskittyä kahdenvälisen kauppasopimusten laatimiseen. Mikäli vapaakauppa-alue Pohjois-Amerikan kanssa saadaan aikaan, alueesta syntyy maailman suurin talousalue, mikä kasvattaa EU:n valta-asemaa maailmankaupassa entisestään. Tätä asemaa voidaan puolestaan käyttää ilmastotavoitteiden toimeenpanoon ja perusarvojemme suojelemiseen.

Suomen kaltaisille pienille kansainvälisestä kaupasta riippuvaisille maille ehdottoman tärkeä WTO:n edustama sääntöpohjainen monenkeskinen kauppajärjestelmä on uhattuna, sillä kaikkilta 164:ltä jäsenmaalta vaadittu yhteisymmärrys on omiaan jumiuttamaan päätöksenteon. Yksittäisten maiden

vastusteluista riippumatta vaikeampiakin asioita, kuten kaupan ekologisuuteen ja sosiaalisiin vaikutuksiin liittyviä kysymyksiä, tulisi kuitenkin voida edistää. Siksi WTO:ta tulee uudistaa.

Vaikka elintaso maailmassa paranee valtavalla vauhdilla, kaikki valtiot eivät ole päässeet tähän kehitykseen yhtä lailla osallisiksi. Maailman kehityksen epätasainen jakautuminen näkyy erityisesti kasvavassa pakolaisten määrässä, joka tulee etenkin ilmastonmuutoksen vuoksi lisääntymään tulevaisuudessa kiihtyvällä tahdilla.

Paras ratkaisu näiden haasteiden ratkaisemiseen on niiden juurisyihin puuttuminen. Suomelle parhaita välineitä tähän vapaakaupan edistämisen ja ilmastonmuutoksen torjumisen lisäksi ovat rauhanturvaaminen ja toimiva kehitysyhteistyö. Kehityspolitiikan on perustuttava tutkittuun tietoon ja suoritusmittareihin, joista voidaan tunnistaa parhaat tavat saada rajallisilla resursseilla mahdollisimman suuri vaikutus.

Kokoomusnuoret priorisoivat kehitysapua valtioiden perusedellytysten turvaamiseen. Tärkein niistä on sukupuolten välisen tasa-arvon parantaminen naisten ja tyttöjen oikeuksien eteen tehtävällä työllä etenkin kehittyvissä valtioissa, joissa se on suurimpia ongelmia. Tämä vahvistaa tutkitusti koko yhteiskuntaa ja edesauttaa muiden kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Kaupankäynnin, ihmisten liikkuvuuden ja turvallisuuden takaamisen tärkeä edellytys on toimiva infrastruktuuri, johon kuuluu sähköntuotannon, vesihuollon ja tieverkon ylläpito. Lisäksi hyvä hallinto, alhainen korruptio, hyvin laadittu perustuslaki ja kyvykäs julkinen hallinto ovat tärkeitä yhteiskunnan kehittämisen kannalta.

Merkittävä osa kehittyvien maiden taloudesta perustuu edelleen maatalouteen. Valitettavasti eurooppalaisen maatalouden vahva julkinen tukeminen on johtanut ylituotantoon, joka myydään maailmanmarkkinoilla, mikä tarjonnan lisääntyessä laskee ruoan maailmanmarkkinahintaa. Siksi EU:n kehitysavusta huolimatta sen politiikan vuoksi maailman köyhimmät viljelijät saavat käteensä vähemmän tuloja, kun maataloustuotteiden hinnat ovat eurooppalaisin verovaroin painettu todellisia markkinahintoja alhaisemmiksi. Euroopan unionin tulisi siksi purkaa kehitykselle hallaa tekevät maataloustuotteiden tuontitullit Euroopan talousalueelta.

Kehitysyhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille osallistua Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen paikan päällä. Yritysvastuullisuus on myös yrityksiä itseään hyödyttävää liiketoimintaa, kun asiakkaat voivat luottaa yrityksen edistävän toiminnallaan laajemmin jaloja periaatteita. Esimerkiksi Business Finlandin kautta voitaisiin järjestää kehitysyhteistyömatkoja (kehy-matkoja) suomalaisten firmojen kanssa apua tarvitseviin kohteisiin.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Euroopan unionin ja Pohjois-Amerikan välisiä kaupan esteitä vähennetään ja niiden välille pyritään muodostamaan yhteinen transatlanttinen vapaakauppa-alue.*
- *Euroopan unionin jäsenvaltioiden tulee antaa EU:n komissiolle tarpeeksi joustavia neuvottelumandatteja, jotta eurooppalainen liikasääntely ei muodostu esteeksi.*
- *TTIP-sopimuksen neuvotteluita jatketaan niin pian kuin mahdollista investointisuojaan ja GMO-tuotteiden vapautuksen kanssa.*
- *CETA-sopimus ratifioidaan EU-maissa.*
- *Suomi työskentelee Maailman kauppajärjestö WTO:n uudistamiseksi, ja sen päätöksenteon konsensusmallin höllentämiseksi esim. enemmistöäänestyksiä kohti.*
- *Suomen valtio nostaa kehitysyhteistyön määrärahat 0,7 %:iin bruttokansantuotteesta, mihin se kansainvälisesti on sitoutunut.*
- *Euroopan unioni purkaa maataloustuotteiden tuontitullinsa kehittyvien maiden maataloustuottajien aseman parantamiseksi.*

- *Business Finland-konseptia sovelletaan kehitysyhteistyössä kehitysviennin muodossa.*
- *Naisten ja tyttöjen aseman parantaminen, infrastruktuurin kehittäminen, ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja hyvän ja vakaan hallinnon edistäminen asetetaan Suomen kehityspolitiikan kärkitavoitteiksi.*
- *Kehitysavun tulee perustua tutkittuun tietoon ja määriteltyihin suoritusmittareihin, joista voidaan tunnistaa tehokkaimmat tavat saada rajallisista resursseista mahdollisimman suuri vaikutus.*
- *Kehityspolitiikassa vaaditaan entistä selkeämmin tulosvastuuta.*
- *Suomen suhteita keskeisiin nouseviin talouksiin vahvistetaan.*

SISÄ- JA OIKEUSPOLIITTINEN OHJELMA

Kokoomusnuoret on periaateohjelmassaan sitoutunut puolustamaan länsimaista liberaalia demokratiaa. Kokoomusnuorten periaateohjelman mukaan yhteiskunnan tehtävä on luoda kaikkia yksilöitä koskevat yhtäläiset säännöt, jotka turvaavat yleisen järjestyksen, yhteiskuntarauhan ja yksilöiden oikeusturvan. Vain näiden oikeudenmukaisten sääntöjen tehokkaan toimeenpanon ja ajan tasalla pitämisen avulla voidaan varmistaa elämäntapamme jatkuvuus myös tuleville sukupolville.

Nykymuotoisen markkinatalousvetoisen yhteiskunnan muotoutuessa sisäisen turvallisuuden turvaaminen oli monien keskeisten yhteiskuntafilosofien mukaan oikeutus järjestäytyneelle valtiolle, sekä sen veronkannolle. Vaikka valtio on kehittänyt itselleen ajan myötä yhä uusia ja laajempia tehtäviä, on sisäisen turvallisuuden takaaminen yhä edelleen valtion toiminnan kovassa ytimessä. Virkavallan resurssit ja toimintavalmius on turvattava siten että tehokas viranomastoiminta kattaa koko maan eivätkä haja-asutusalueillakaan kansalaiset koe tarvetta ns. oman käden oikeuden toteuttamiseen

Tehokas ja toimiva oikeuslaitos on varsinaisen turvallisuuskoneiston ohella yksi yhteiskunnan sisäisen eheyden tae. Oikeusvaltion eri instituutioiden resursoinnin on oltava riittävää jotta oikeusvarmuus voidaan turvata kaikissa olosuhteissa. Oikeudellisten instituutioiden johtamisen on myös oltava selkeää ja niiden on elettävä ajassa. Oikeudenkäyntien viivästyminen aiheuttaa suuria oikeudellisia ja taloudellisia menetyksiä niin kansalaisille, suomalaiselle elinkeinoelämälle kuin yhteiskunnallekin.

Ilmastonmuutos sekä poliittiset epävakaudet ovat johtaneet kansainvaelluksiin mittakaavassa joka hakee vertaistansa ihmiskunnan historiassa. Eurooppa vakaana maanosana on haluttu päätepiste niin konfliktialueilta tuleville turvapaikanhakijoille, kuin parempaa elintasoja hakeville siirtolaisille. Tämä muuttoliike luo painetta myös suomalaiselle yhteiskunnalle. Meidän on huolehdittava että maahanmuuttoprosessimme ovat tehokkaita, mutta inhimillisiä.

Maahanmuuttopolitiikka

Kokoomusnuorten arvomaailmaan kuuluu lähtökohtaisesti ihanne vapaasta tavaroiden, pääomien, palveluiden ja ihmisten liikkuvuudesta. Vapaata liikkuvuutta on nykyisellään rajoitettu monista syistä: järkevät perusteet sille liittyvät pääosin yhteiskuntien rakenteisiin, julkisen talouden kestävyyyteen ja turvallisuuteen.

Kokoomusnuorten mielestä on täysin selvää, että jokainen, joka haluaa tulla Suomeen tekemään työtä tai yrittämään, ja pystyy sillä elättämään itsensä ja perheensä, on lähtökohtaisesti tervetullut. Laajan julkisen sektorin ja hyvinvointiyhteiskunnan edellytyksenä on se, että kaikkien palveluita

käyttävien työkykyisten on osallistuttava niiden rahoittamiseen, siksi palvelujen saatavuudelle on voitava asettaa myös jonkinlaisia rajoituksia.

On myös selvää, että globaalisti jokaisella tulee olla mahdollisuus hakea turvaa itseensä kohdistuvalta vainolta, jotta historia ei ikinä toistaisi itseään. Näissä kysymyksissä globaalit instituutiot ja EU ovat Suomelle ensisijaisia toimintaympäristöjä. On pienen maan etu, että pakolais- ja turvapaikkapolitiikassa tehdään ratkaisuja, jotka ovat kansallisvaltioiden rajat ylittäviä. EU:n yhteiset linjaukset ja toimintaperiaatteet lujittavat Eurooppaa ja edesauttavat turvapaikanhakijoiden ihmisarvoisen kohtelun toteuttamista.

Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuudesta ei tule tinkiä. Viranomaisilla tulee olla tieto ihmisistä, jotka oleskelevat Suomessa. Vakaviin rikoksiin syylistyneiden ja niistä epäiltyjen ihmisten maahanmuuttoa on syytä rajoittaa turvallisuuden lähtökohdista ja erilaisten ääriilikkeiden toiminnan edellytykset on tukahduttava. Toimiva, joustava ja tehokkaasti integroiva maahanmuuttopolitiikka parantaa yhteiskunnan turvallisuutta ja ehkäisee ongelmia ja negatiivisia lieveilmiöitä, kuten työttömyyttä, periytyvää huono-osaisuutta ja ulkomaisten ääriilikkeiden ja terrorismin leviämistä Suomeen. Rajojen sulkeminen ei ole ihmisarvoa kunnioittavan sivistyneen valtion toimintatapa.

Kestävä maahanmuutto perustuu vahvaan integraatioon. Ensiaskel siinä on onnistunut kotouttaminen, joka alkaa heti oleskeluluvan myöntämisestä. Kotouttamisjärjestelmän keskeisin tehtävä on opettaa maahanmuuttajalle suomen tai ruotsin kieli, tunnistaa osaaminen, työllistää tai ohjata sopivaan koulutukseen. Maahanmuuttajan aiempi osaaminen ja kiinnostuksenkohteet voidaan ottaa huomioon yksilöllisten kotoutumispolkujen avulla.

Oleellinen osa integraatiota on lisäksi suomalaisten arvojen omaksuminen sekä valtion lakien tunteminen ja noudattaminen. Suomalaisuus ei ole asia, jota voitaisiin määritellä etnisyyden, ihonvärin, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai poliittisten mielipiteiden perusteella. Sen sijaan katsomme suomalaisten arvojen ja suomalaisen yhteiskunnan perustuvan näihin yhteisiin asioihin: demokratiaan, ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen, mahdollisuuksien tasa-arvoon, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja vahvaan sosiaaliseen vastuuseen.

Jokainen ihminen, yksilö, on korvaamattoman arvokas, ja jokaisen maahanmuuttopoliittisen päätöksen on tarkoin kunnioitettava tätä periaatetta. Ihmisten erilaisuus on lähtökohtaisesti myönteinen voima, joka lisää yhteisöjen luovuutta ja kyvykkyyttä menestyä globalisoituvassa maailmassa. Maahanmuutto on laajassa mittakaavassa hyvä asia. Ihmiset muuttavat työn, rakkauden, uteliaisuuden tai paremman elintason perässä. Siksi maahanmuuttoon tulee olla riittävästi laillisia mahdollisuuksia.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *EU:n jäsenvaltioiden turvapaikkakriteeristö yhtenäistetään ja Euroopan unionin sisällä jätetyn turvapaikkahakemuksen käsittely sekä prosessointi siirretään EU:n uudelle viranomaiselle.*
- *EU:n alueelle otettavat turvapaikanhakijat jaetaan eri EU-maihin näiden kantokyvyn suhteessa.*
- *Rajan yli tapahtuvaa turvapaikanhakua rajoitetaan kansallisesti ja painopiste siirretään pakolaisiin. Kiintiöpakolaisten määrä nostetaan 5000 vuosittaiseen pakolaiseen.*
- *Työperäiseen maahanmuuttoon kannustetaan vero-, maahanmuutto- ja sosiaaliturvajärjestelmiä kehittämällä. Työvoiman tarveharkinnasta luovutaan.*
- *Suomessa opiskelleille korkeakoulutetuille annetaan mahdollisuus vähentää korkeakouluihin maksetut lukukausimaksut tulevassa ansiotuloverotuksessaan.*
- *Työperäisen maahanmuuton prosesseista on tehtävä mahdollisimman joustavia. On tavoiteltava tilannetta jossa ulkomaisen työntekijän rekrytoinnista työn aloittamiseen menee viranomaisprosessien perusteella alle kolme viikkoa.*
- *Kotouttaminen alkaa välittömästi, kun maahanmuuttaja saa oleskeluluvan. Jokainen maahanmuuttaja on oikeutettu kotouttamistoimenpiteisiin.*

- *Vastaanottokeskuksissa tulee tarjota säännöllistä ja tavoitteellista kielen ja kulttuurin opetusta sekä järjestää esim. lyhyitä työkokeiluja.*
- *Kotoutumisvaiheessa oleva maahanmuuttaja ohjataan mahdollisimman nopeasti työelämään. Työ on parasta kotoutumista.*
- *Englanninkielisiä varhaiskasvatus- ja koulupaikkoja tarjotaan riittävästi.*
- *Englannin kieli asetetaan yleisesti kolmanneksi asiointikieleksi. Kaikissa julkisissa virastoissa on voitava asioida englanniksi.*

Oikeusturva

Suomalaisen oikeusturvan ja oikeuslaitoksen perusta on terve. Menettelyt on varsin tarkkaan säännelty, mikä varmistaa kansalaisten yhdenmukaisen ja yhdenvertaisen kohtelun. Menettelyjen yhdenmukaisuus on omiaan ennaltaehkäisemään korruptiota, jota järjestelmällisessä muodossa ei tiedetä maassamme esiintyvän. Oikeus saada asiansa oikeuslaitoksen käsiteltäväksi on Suomessa huomattavan laaja. Oikeuslaitoksen ulkopuolisten virkamiesten mahdollisuus tehdä lopullisesti sitovia ratkaisuja on poikkeuksellisen suppea ja ratkaisuihin tyytymättömien mahdollisuus hakea muutosta on poikkeuksellisen laaja. Yleisissä tuomioistuimissa oikeus saada asiansa muutoksenhakuvaiheessa suullisen käsittelyn kohteeksi on poikkeuksellisen laaja.

Kokoomusnuoret näkee, että tehottoman oikeuslaitoksen mukanaan tuomat pitkät käsittelyajat vaarantavat niin taloudellista toimeliaisuutta kuin yksilön oikeusturvaa. Suomalainen oikeuslaitos on saanut hälyttävän monta tuomiota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta oikeuslaitoksen liian pitkistä käsittelyajoista. Riita-asioissa pitkien oikeuskäsittelyiden tuoma epävarmuus voi ajaa osallisena olevan yrityksen konkurssiin, vaikka tämä lopulta voittaisikin oikeudenkäynnissä. Rikosasiassa ylipitkä käsittelyaika vaikeuttaa todistelua ja saattaa vaarantaa syytetyn edellytykset puolustautumaan.

Laaja valitusoikeus ylempiin oikeusasteisiin johtaa siihen että alimmissa oikeusasteissa ei ole riittävä painetta keskittyä yksittäisen tapauksen yksityiskohtaiseen purkamiseen ja argumentointiin. Laajemmat valtuudet syyttäjälle purkaisivat jonoa yksinkertaisista ja selkeistä rikostapauksista käräjäoikeuksissa.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Syyttäjälle annetaan oikeudet määrätä tuomio yksinkertaisissa ja selkeissä rikosasioissa, joissa tuomio on sakkoa tai enimmillään kuusi kuukautta vankeutta. Vastaaja ja uhri voisivat kuitenkin aina halutessaan vaatia syyttäjää viemään asia oikeuskäsittelyyn*
- *Käräjäoikeuksien määrää vähennetään.*
- *Käräjäoikeuksissa luovutaan maallikkotuomareista.*
- *Tuomioistuinharjoittelupaikkojen määriä lisätään.*
- *Mahdollistetaan jo käräjäoikeudessa nähdyn henkilötodistelun käyttö myös hovioikeuksissa videoimalla todistelut.*
- *Annetaan syytetyille subjektiivinen oikeus lykätä määrämittaisen tuomion täytäntöönpanoa rikosasioissa, joissa ei-vangittu syytetty tunnustaa teon.*
- *Avioerohakemusten käsittely siirrettään maistraattiin.*
- *Luodaan järjestelmällinen oikeustapaustietokanta lakia harjoittavien yritysten ja henkilöiden sekä oikeudenkäyntien käyttöön.*

Sisäinen turvallisuus

Kokoomusnuoret näkee sisäisen turvallisuuden läpileikkaavina haasteina köyhyyden, näköalattomuuden, toivottomuuden ja ulkopuolisuuden tunteen niin yksilöiden kuin ihmisryhmienkin kohdalla. Yhteiskunnan polarisoituminen lisää rikollisuutta, ruokkii ääriliikkeitä sekä heikentää valtion yhtenäisyyttä. Näiden ilmiöiden purkamiseksi on tehtävä lujasti töitä.

Kokoomusnuorten ajattelu kokonaisuudessaan nojaa lujasti länsimaiseen oikeusvaltioperiaatteeseen, joka perustuu yhdenvertaisuutta ja yksilön vapauksia kunnioittavaan oikeusjärjestykseen. Oikeusvaltiota tulee yllä pitää yhdellä laillisella oikeusjärjestyksellä, joka koostuu asiantuntemuksella ja tietoon perustuen valmistelluista ja säädetyistä oikeusnormeista sekä näiden oikeusnormien puolueettomasta, riippumattomasta ja yhdenvertaisesta soveltamisesta.

Kaikilla on oltava oikeus nopeaan ja yhdenvertaiseen käsittelyyn tuomioistuimissa. Virkavallan resurssit ja toimintavalmius on katettava koko maa siten, että haja-asutusalueillakaan kansalaiset eivät koe tarvetta ns. oman käden oikeuden toteuttamiseen.

Eurooppa ja Suomi ovat kasvaneiden siirtolaisvirtojen myötä monien haasteiden edessä. Hallitun maahanmuuton strategiassa keskiössä on oltava syrjimättömyys ja ihmisoikeudet, työllisyyskysymykset sekä maahanmuuton kestävyys ja sisäinen turvallisuus. Laitonta maahantuloa ja maahanmuuttoa voidaan ehkäistä esimerkiksi syventyvän viranomaisyhteistyön avulla kansallisesti ja EU-tasolla sekä lisäämällä lähtömaihin sijoitettujen yhdyshenkilöiden määrää.

Suomessa tapahtuvaan laittomaan maassa oleskeluun puututaan joko käännyttämällä tai karkottamalla. Ulkomaalaisen palauttamisprosessi saattaa kuitenkin viivästyä vuosikausia tai jopa keskeytyä kokonaan lähtömaan viranomaisten, esimerkiksi matkustusasiakirjoihin liittyvien vaatimusten vuoksi. Tämänhetkinen ulkomaalaislaki sallii ulkomaalaisen maahantulokieltoon määräämisen ainoastaan maastapoistamisen yhteydessä, mikä haittaa sekä hallitun maahanmuuton että sisäisen turvallisuuden valvontaa.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Ulkovaltojen puuttuminen Suomen sisäisiin asioihin esimerkiksi laittoman tiedustelun, disinformaation, poliitikkojen painostamisen tai ääriliikkeiden rahoituksen myötä on estettävä.*
- *Neuvostoliiton sekä sen etupiirissä olleiden itäblokin maiden tiedustelupalveluiden kylmän sodan aikaiset yhteydet Suomen avainhenkilöihin tutkitaan perusteellisesti.*
- *Tiitisen lista julkaistaan.*
- *Terrorismin ja vakoilun torjumiseksi Suojelupoliisille ja muille turvallisuus- ja tiedusteluviranomaisille on annettava riittävät toimintaedellytykset niin resurssien kuin lainsäädännön tasolla sekä Suomessa että ulkomailla. Samalla on varmistettava, ettei kansalaisten perusoikeuksia loukata ilman vakavaa syytä.*
- *Väkivaltaisia, vapautta ja demokratiaa halveksuvia ääriliikkeitä ei tule hyväksyä ja niitä on vastustettava maailmanlaajuisesti. Suomessa päätään nostaneita äärioikeistolaisia sekä -vasemmistolaisia liikkeiden tarkkailua on jatkettava ja näiden ryhmittymien välisiä konflikteja on hillittävä.*
- *Suomen on valvottava tehostetusti terroristitoimintaan osallistumisesta epäiltyjen henkilöiden liikkumista ja toimia.*

YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOPOLIITTINEN OHJELMA

Vapauden ja vastuun tasapainon on oltava ympäristöpolitiikan keskiössä. Vaikka fossiiliset polttoaineet ja uusiutumattomat luonnonvarat ovat viimeisten vuosisatojen aikana luoneet maailmaan nopeaa kasvua, kustannukset ympäristölle ovat olleet valtavat. Tähän kehityskulkuun on saatava muutos.

Me uskomme, että samoin kuin jälkipolville ei tule jättää velkaista ja kestämatöntä taloutta, ei heille tule myöskään jättää elinkelvotonta ympäristöä. Se rajoittaisi tulevien sukupolvien vapautta enemmän kuin mikään muu.

Ilmaston lämpeneminen on ihmiskunnan suurin uhka. Sen torjuminen on yksi aikamme suurimpia haasteita. Jotta voimme välttää ilmakehän hiilidioksidin nousun tasolle, joka käynnistää peruuttamattomia ilmastonmuutosta kiihdyttäviä tapahtumaketjuja ja dramaattisia vaikutuksia luonnon kiertokulkuun ja yhteiskuntaan, on tehtävä välittömiä ja merkittäviä toimenpiteitä päästötavoitteiden saavuttamiseksi.

Ilmastokriisin ratkaisemiseksi tarvitaan niin nopeaa siirtymistä hiilivapaisiin energiamuotoihin, kansainvälistä yhteistyötä, hiilinelujen ylläpitoa, kuin perustavanlaatuista verouudistusta markkinoiden uudelleenohjaamiseksi kohti puhdasta ja ekologisesti kestäväää taloutta.

Suomen on oltava ympäristöllisesti kestävä markkinatalouden mallimaa. Kaikessa päätöksenteossa on otettava huomioon vaikutukset ilmastoon, lähiluontoon, vesistöihin ja muuhun ympäristöön. Ympäristön tilaan voidaan vaikuttaa esimerkiksi energiaratkaisuilla, luonnonvarojen kestäväällä käytöllä sekä maankäytön, rakentamisen, asumisen ja liikenteen suunnittelulla.

Tulevan talouskasvun tulee olla mahdollisimman resurssitehokasta ja vähäpäästöistä. Kertakäyttökulttuurista on siirryttävä raaka-aineiden uudelleenkäyttöön, aineettomiin palveluihin ja hiilineutraaliin jakamis- ja kiertotalouteen. Samalla kaikille negatiivisille ulkoisvaikutuksille, kuten ilmastopäästöille ja luontoon päätyvälle jätteelle, on asetettava oikea hinta.

Ekologinen kestävyys on yksi Kokoomusnuorten kantavista arvoista. Haluamme varmistaa, että maapallo on kaikille tuleville sukupolville parempi paikka elää. Siksi vastuullinen politiikka merkitsee myös sitä, että luontoa, elinympäristöä ja hyvän elämän edellytyksiä suojellaan ympäri maailman.

Ilmasto- ja energiapolitiikka

Ilmasto- ja energiapolitiikan päätavoite on oltava ihmiskunnan tulevaisuutta uhkaavan ilmaston lämpenemisen hillitseminen kaikilla tieteellisen tiedon tukemilla ratkaisuilla. Pelkästään uusiutuvilla energiamuodoilla ei ole mahdollista tuottaa kasvavan maailman tarvitsemää energiaa tarpeeksi nopeasti, jotta ilmaston lämpenemistä voidaan ajoissa hillitä, ja samalla nostaa jatkuvasti ihmisiä ja valtioita pois köyhyydestä.

Esitetyt mallit kokonaan uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvasta energiantuotannosta perustuvat tällä hetkellä niin mittavaan bioenergian käytön kasvattamiseen, että vaikutukset ruoantuotantoon, ilmastoon ja ympäristön monimuotoisuuteen ovat kestävättömiä.

Tarvitsemme niin hiilineutraaleja kuin uusiutuvia energiamuotoja, teollisuuden ja liikenteen päästövähennyksiä, energiatehokkuutta ja hiilen sidonnan lisäämistä. Jokainen askel tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeellinen. Kokoomusnuoret kannattaa tieteeseen perustuvaa ilmastopoliitiikkaa.

Näistä syistä Kokoomusnuoret pitää ydinenergiaa välttämättömänä osana ilmastopäästötöntä energiapalettia. Sen osuutta on kasvatettava entisestään, jotta ilmastotavoitteet saavutetaan. Kasvihuonepäästöistä vapaa ydinvoima on yksi maailman tehokkaimmista, turvallisimmista ja vähäpäästöisimmistä energiamuodoista, ja sitä on kehitettävä entisestään.

Energiantuotannon hiilidioksidipäästöjen voimakas vähentäminen on välttämätöntä, jotta esimerkiksi sähköistyvän liikenteen ja lämmöntuotannon vaatimuksiin ja maailman kasvavaan energiantarpeeseen voidaan vastata ilmastollisesti kestävällä tavalla. Samoin energiantuotannon aiheuttama muu rasitus ympäristölle tulee minimoida.

Kokoomusnuoret uskoo markkinatalouden voimaan. Ympäristö- ja ilmastohaitoille on asetettava oikea hinta ilmastokatastrofin estämiseksi ja päästötavoitteiden saavuttamiseksi. Hintasignaali on normeja ja rajoituksia tehokkaampi tapa ohjata kulutusta taloudellisesti ja ilmastollisesti kestävämpään suuntaan.

Tästä syystä kannatamme vuosittain päästötavoitteiden mukaisesti kiristyvän hiilivero- tai maksujärjestelmän käyttöönottoa, joka voisi lopulta korvata monia ongelmia sisältävän päästökauppajärjestelmän Euroopan unionissa asettaen päästöille tarpeeksi korkean lattiahinnan.

Ilmastolle haitallisten tukien sijasta suomalaisen ja eurooppalaisen tuotannon kilpailukykyä tuetaan perimällä hiilivero myös päästöhinnon ulkopuolelta tulevilta tuotteilta hiilitullien muodossa ja palauttamalla päästökauppasektorilta kerätty kertymä takaisin sektorin yrityksille tasapuolisesti, mikä luo taloudellisen kannustimen vähäpäästöisempään toimintaan.

Verotuksen yhdenmukaistamiseksi myös energiaverotus, ml. polttoaineverotus, siirtyisi vaiheittain hiiliveromallin alle, jolloin esimerkiksi alennetuista energiaverokannoista luovuttaisiin asteittain ja sähköverotuksen painopistettä siirrettäisiin tuotettuihin päästöihin.

Hiiliveron verotuotoilla kevennetään työn ja yrittämisen verotusta. Hiiliveron käyttöönotto ei saa nostaa kokonaisveroastetta tai heikentää kuluttajien ostovoimaa.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Suomi sitoutuu tekemään oman osansa ilmaston lämpenemisen rajoittamiseksi 1,5 asteeseen. Suomi on hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä.*
- *EU:n päästövähennystavoite nostetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiselle polulle, eli 60 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. EU on hiilineutraali vuoteen 2040 mennessä.*
- *Otetaan päästökauppasektorilla käyttöön jokaisesta päästetystä hiilitonnista perittävä vuosittain kiristyvää haittaverotai -maksu eli niin sanottu hiilivero.*
- *Yhdenmukaistetaan energiaverotusta, luovutaan asteittain alennetuista energiaverokannoista ja vähennetään valtion jakamia energiatukia merkittävästi.*
- *Hiiliveron verokertymästä kevennetään työn ja yrittämisen verotusta sekä pidetään huolta vähävaraisten toimeentulosta sosiaaliturvan keinoin, jotta yleinen ostovoima ei heikkene tai kokonaisveroaste nouse hiiliveron käyttöönoton myötä.*
- *Päästökauppaa vakaamman ja ennustettavamman hiiliveron käyttöönottoa päästökaupan korvaavana järjestelmänä edistetään kansainvälisellä ja EU-tasolla.*
- *Peritään hiilivero päästöhinnon ulkopuolelta tulevista tuotteista hiilitullien muodossa.*
- *Luovutaan raskaan teollisuuden päästökauppatuesta ja edistetään samanlaisten tukien lakkauttamista kilpailijamaissa päästökaupan tavoitteiden vastaisina.*
- *Edistetään hiilidioksidin talteenoton tutkimusta yhtenä potentiaalisena ilmastomuutoksen torjumisen keinona.*
- *Edistetään sähkön ja lämmön kysyntäjoustopuhtauttamista uudis- ja korjausrakentamisessa.*

- *Päästöttömän energian pientuotantoon kannustetaan. Sähköverovelvollisuuden teho- ja tuotantorajat eivät saa aiheuttaa negatiivisia kannustimia tuotannon rajoittamiseen. Lisäksi hukkalämmön tuottajien tulee voida mahdollisimman laajasti tarjota tuotantoaan kaukolämpöverkkoon.*
- *Sähkön pientuottajan tulee voida ostaa omaan käyttöön sähköverkosta verottomasti yhtä paljon sähköä, kuin tuottaja on sinne myynyt, sillä ehdolla, että myyty sähkö on hiilivapaata.*
- *Hiilivapaan energiantuotannon vero- ja tukijärjestelmän on oltava teknologianeutraali.*
- *Markkinaehtoisen aurinkoenergian esteitä puretaan.*
- *EU:n tutkimusrahoitusta fuusioenergian kehittämiseksi kasvatetaan.*
- *Ydinvoimaluvat siirretään valtioneuvoston päätöksiksi. Uusien ydinvoimalaitosten rakentamista jatketaan Suomessa ja muualla Euroopassa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.*
- *Puretaan lainsäädännölliset esteet neljännen sukupolven ydinreaktorien kehittämiseksi ja rakentamiseksi Suomessa. Aloitetaan pohjatyö pienreaktorien, ydinjätettä uudelleenkäyttävien hyötöreaktorien ja merkittävästi vielä nykyisiä turvallisempien sulasuolareaktorien rakentamiseksi.*
- *Ydinkaukolämmön mahdollisuuksia suurten kaupunkien hiilivapaassa lämmityksessä tutkitaan.*
- *Tutkitaan mahdollisuuksia kaupunkien lämmitykseen sarjatuotettavilla pienydinreaktoreilla.*
- *Bioenergian raaka-aineet tuotetaan maatalouden ja metsäteollisuuden sivuvirroista ja bio- ja energijätteistä. Maamme hiilinielujen turvaamiseksi metsiä ei tule hakata suoraan energiatuotantoon.*
- *Suurempien kaupunkien kaukolämpöverkot avataan aidolle kilpailulle. Maalämmön (myös teollisen mittakaavan) ja lämmön talteenoton hyödyntämistä sekä matalalämpöverkkoihin siirtymistä.*
- *Lisätään sähkön siirtoyhteyksiä naapurimaihin, jolloin pystytään paremmin hyödyntämään yhteistä pohjoismaista sähkömarkkinaa.*
- *Turpeen ja kivihiilen poltto kielletään vuoteen 2029 mennessä ilmastollisesti kestävämminä energiamuotoina. Siirtymäaikana turpeen ja kivihiilen verotusta kiristetään vaiheittain merkittävästi korvausinvestointien kannattavuuden nostamiseksi ja ilmastopäästöjen laskemiseksi.*

Maatalouspolitiikka

Maatalouspolitiikan on perustuttava tuloksellisuuteen, maatalouden modernisointiin ja uudistamiseen sekä huoltovarmuuden ja ruoan saannin turvaamiseen - ei tehottoman tuotannon keinotekoiseen ylläpitämiseen.

Maatalouden uudistaminen ja maataloustukien uudelleenohjaaminen ja karsiminen toteutetaan rakentavassa yhteistyössä maataloustuottajien kanssa, sillä loputon tukiriippuvuus ei ole tuottajankaan etu. Lopullisena tavoitteena on saada maatalous riippumattomaksi julkisesta tukijärjestelmästä sosiaalisesti kestävällä tavalla.

Sen sijaan uudistukset toteutetaan asteittaisesti siten, että rakennemuutoksen aiheuttamat toimeentulo-ongelmat ja inhimillinen kärsimys voidaan mahdollisimman hyvin välttää. Lopullisena tavoitteena on saavuttaa tilanne, jossa maatalous ei enää ole riippuvainen julkisen sektorin tuista. Tämä on myös tuottajan etu.

Maatalouden tuotantoeläinten hyvinvoinnista on huolehdittava ja ruoantuotannon on oltava eettisesti mahdollisimman kestävää. Epäeettiseksi katsotusta ja eläimille tarpeetonta kärsimystä

aiheuttavasta elinkeinotoiminnasta luovutaan mahdollisimman pian sopivaksi katsotun siirtymäajan jälkeen.

Kasviperäisissä tuotteissa luonnonmukaisuus ei kuitenkaan ole toivottavaa samoin kuin eläintaloudessa, sillä ruokakriisistä, ilmastonmuutoksesta ja viljelytilan puutteesta kärsivässä maailmassa luomu on yksikertaisesti liian tehoton, epävarma ja kallis tuotantomuoto. Koetun luonnonläheisyyden sijaan tarvitsemme geenimuuntelun kaltaisia tieteen edistysaskelia maailman ruoantuotannon turvaamiseksi ja nälänhätien ratkaisemiseksi.

Tuotantoeläintalous on myös ilmastokysymys, sillä huomattava osa maailman kasvihuonekaasupäästöistä syntyy lihan ja maidon tuotannosta - ja lämpenevä ilmasto puolestaan lisää maataloutta haittaavia sään ääri-ilmiöitä, kuten kuivuutta. Kokoomusnuorten Suomi on eettisen ja ekologisesti kestävä maatalouden mallimaa.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Maatalouden riippuvuutta maataloustuista vähennetään merkittävästi. Lopullisena tavoitteena on saada maatalous riippumattomaksi julkisesta tukijärjestelmästä.*
- *Ruoan tuontitulleista luovutaan asteittain koko Euroopan unionin alueella. EU-alueelle tuotavien maataloustuotteiden laatuvaatimukset pidetään eurooppalaisella tasolla.*
- *Maataloustukien jakoperusteita kehitetään tuotannon markkinaehtoisuutta lisääviksi.*
- *Valvotaan maataloustukien asianmukaista ja tehokasta käyttöä pistotarkastusten avulla.*
- *Maatalouden byrokratiaa vähennetään.*
- *Maatalouden digitalisaatiota ja robotisaatiota edistetään tukimuotojen kehittämällä ja tutkimusrahoituksella.*
- *Kannustetaan tilakokojen kasvuun ja maatalouden tuottavuuden kasvuun.*
- *Tuottajien mahdollisuutta pyytää tuotteistaan kannattava hinta parannetaan muun muassa suoramyynnin sääntelyä uudistamalla.*
- *Kerros- ja kaupunkiviljelyä edistetään markkinaehtoisin menetelmin ja sääntelyä purkamalla.*
- *Julkisissa hankinnoissa ruokaan suhtaudutaan alkuperämaaneutraalisti. Ruoalle asetetaan alkuperämaasta riippumatta samat laatukriteerit.*
- *Kiristetään maataloustuotannon vesiensuojelukriteereitä muun muassa leventämällä pakollisia suojavyöhykkeitä.*
- *Ohjataan viljelijöitä ravinteiden tehokkaaseen kiertoon vesistöjen tilan parantamiseksi.*
- *Uusien parsinavettojen rakentaminen kielletään ja parsinavetat kielletään 20 vuoden siirtymävaiheen jälkeen.*
- *GMO tunnustetaan yhdeksi ratkaisuksi maailman ruoantuotannon lisäämiseen. GMO-tuotteiden tutkimusta jatketaan. GMO-kasvien luonnolliseen leviämiseen liittyvien patenttiongelmien ratkaistaan.*
- *Edistetään EU-tasolla geenimuunneltujen kasvien arviointia ja hyväksyntää kasvin ominaisuuksien, ei muuntelumenetelmän mukaan. Sallitaan CRISPR/Cas9- eli geenileikkurimenetelmän käyttö ruokakasvien muuntelussa.*
- *Turkistarhauksen tulee olla sallittua vain tiloissa, joissa turkiseläimillä on virikkeitä, mahdollisuus elää luontaisena sosiaalisena ryhmänä tai muutoin mahdollisuus lajityypilliseen käyttämiseen. Lisäksi turkistarhauksen valvonnan resursseja lisätään ja väärinkäytösten tuomioita kovennetaan.*

Luonnonvarapolitiikka

Luonnonvarapolitiikan tavoitteena on oltava ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen. Kestävä luonnonvarapolitiikka pyrkii turvaamaan luonnon monimuotoisuuden ja ilmastotavoitteiden saavuttamisen.

Metsäpolitiikalla tulee varmistaa Suomen suuren metsävarallisuuden monipuolinen hyödyntäminen ja yksityisen metsänomistuksen houkuttelevuus sijoituskohteena. Tulevalla lainsäädännöllä ja veropäätöksillä tulee varmistaa metsäteollisuuden puun- ja kuidunsaanti sekä kestävä, aktiivinen ja pitkäjänteinen metsänhoito.

Metsiä ei tule kaataa energiantuotannon tarpeisiin, vaan suomalaisen metsätalouden perustana on oltava puun hyödyntäminen mahdollisimman monipuolisella, kestävällä ja innovatiivisella tavalla. Metsätalous ei saa kuormittaa kohtuuttomasti luontoa tai vaarantaa luonnon monimuotoisuutta eli biodiversiteettiä. Tämä pätee myös kaikkien muidenkin luonnonvarojen kohdalla.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Metsävarantoja tulee hoitaa niin, että metsien mahdollisimman suuri hiilidioksidin talteenottokyky (ts. hiilinielu) säilyy.*
- *Metsäteollisuuden jalostusarvoa pyritään nostamaan metsäalan perustutkimukseen ja tki-toimintaan panostamalla.*
- *Käynnistetään uusi vanhojen metsien suojeluohjelma sekä laajennetaan METSO-ohjelmaa biodiversiteetin turvaamiseksi.*
- *Kaivoslaki uudistetaan ottamaan paremmin huomioon maanomistajan omistusoikeuden ja luonnonsuojelun. Suomessa harjoitettavasta kaivostoiminnasta perittäviä rojalTIMaksuja korotetaan yleiseurooppalaiselle tasolle.*
- *Kalatuot keskitetään luonnollisten kalakantojen elvyttämiseen ja elinympäristöjen parantamiseen. Edistetään villikalataloutta ympäristöystävällisenä ruoantuotantomuotona.*
- *Euroopan unionin yhteisissä kalastuskiintiössä Itämerellä pyritään luonnollisten kalakantojen palauttamiseen ja ylikalastuksen välttämiseen.*
- *Suurpetokantojen hoitosuunnitelmat päivitetään ja hoitosuunnitelmassa esitettyjen kantojen määriä ylläpidetään aktiivisesti.*

Ympäristö- ja luonnonsuojelupolitiikka

Ihmisen toiminta on viime vuosisatojen aikana aiheuttanut ympäristölle kestäväntöntä räsitusä. Käynnissä oleva joukkosukupuuuuoäälto on maapallon historian nopeimpia, ja täysin oman lajimme aiheuttama.

Ilmastonmuuokseen ja merten saastumiseen liittyvien tapahtumaketjujen, kuten vesien happamoitumisen ja vaarallisen happikadon lisäksi meitä uhkaavat luonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin köyhtymisen seuraukset kuten ravintoketjujen romahtaminen. Mikäli haluamme säilyttää maailman elinkelpoisena, nämä kehityskulut on katkaistava.

Ympäristöllinen kestävyys ja taloudellinen kasvu eivät sulje toisiaan pois. Kasvavan tieto- ja palvelutalouden ei tarvitse kuormittaa ympäristöä, ja alku- ja jalostustuotannon haittavaikutukset on minimoitavissa toimivan kiertotalouden avulla. Suuri merkitys on myös kestäväällä teknologialla, jota ei ole kaikkialla maailmassa saatavilla.

Ympäristörsituksen pienentäminen vaatii korkeamman teknologian laajempaa pääsyä kehittyville markkinoille, mikä puolestaan vaatii talouskasvua. Talouskasvua rajoittamalla emme voi taata yli seitsemälle miljardille ihmiselle ihmisarvoista elämää.

Syntyvän kasvun on kuitenkin oltava ympäristöllisesti kestävää tai ylitämme maapallon kantokyvyn moninkertaisesti. Luonnonvarojen kulutus on minimoitava mahdollisimman laajalla kiertotaloudella. Kaikkia maamme raaka-ainevaroja on käytettävä ympäristöllisesti kestäväällä tavalla ja käytetyt raaka-aineet on pyrittävä hyödyntämään uudelleen aina, kun se on mahdollista.

Ihmisiä tulee kannustaa kierrätykseen ja ohjata markkinaehtoisesti mahdollisimman ympäristöystävällisiin valintoihin. Avainasemassa tässä ovat haittaverot, jotka tulee kohdistaa erityisesti kertakäyttöisiin tuotteisiin.

Kokoomusnuoret esittää, että:

- *Edistetään kiertotalouden toteutumista ja kansalaisten tietoisuutta kiertotaloudesta esimerkiksi ministeriöiden toteuttamien hankkeiden avulla. Tehdään Suomesta kiertotalouden mallimaa.*
- *Minimoidaan ruokahävikkiä hävikkiruoan hyödyntämisen esteitä poistamalla.*
- *Taataan kattava monipuolisten kierrätyspisteiden verkko.*
- *Tavoitellaan muovin kierrätysasteen nostamista mahdollisimman lähelle sataa prosenttia, ja edistetään tavoitetta myös EU-alueella.*
- *Ohjataan tki-rahoitusta kemiallisen kierrätyksen kehittämiseen.*
- *Tarpeettomien mikromuovien käyttö pyritään kieltämään ja niiden pääsy vesistöihin estämään tehokkaalla kaupunkialueiden hulevesikäsittelyllä veden puhtauden turvaamiseksi.*
- *Itämeren suojelua tehostetaan rantavaltioiden ja Euroopan unionin kanssa. Itämeren puhtautta ja herkkää vesistöä tukevia ympäristöinnovaatioita tuetaan.*
- *Vesistöjen rehevöitymisen estämiseen keskitytään ehkäisemällä maatalouden lannoitepäästöjen kulkeutumista vesistöihin, mukaan lukien Itämereen.*
- *Vesivoimalat velvoitetaan tekemään velvoitteiden mukaiset kalatiet vuoteen 2025 mennessä suuren uhkasakon nojalla.*
- *Vesivoimalaitosten kalavelvoitteita kiristetään siten, että jokaisella vesivoimalalla on luonnon monimuotoisuuden turvaava ja vaelluskalakannat palauttava kalatievelvoite.*
- *Vaelluskalakantojen elvyttämiseksi käytöstä poistuneita patoja ja vähän energiaa tuottavia voimalaitoksia puretaan.*
- *Suojellaan uhanalaisia luontotyyppejä ympäri Suomen. Turvataan valtion rahoitus uusien suojelualueiden perustamiseksi.*
- *Painotetaan tulevaisuudessa suurempien luonnonsuojelualueiden perustamista ja pienten suojelualueiden yhdistämistä ja kytkemistä toisiinsa. Tavoitteena on suojellun pinta-alan jatkuva tasainen kasvu.*
- *Huolehditaan vesiekosysteemien suojelusta laajentamalla suojelualueita kattamaan myös ympäröivät vesistöt esimerkiksi Suomenlahdella.*
- *Luonnontilaisia soita tulee mahdollisimman laajasti säilyttää hiilivarastoina ja -nieluinä ilmaston, valuma-alueen, luonnon ja virkistyskäytön suojelemiseksi.*

YHDYSKUNTAPOLIITTINEN OHJELMA

Kokoomusnuorten yhdyskuntapoliittinen ohjelma sisältää tavoitteita maankäyttö-, rakennus-, asunto-, liikenne- ja viestintäpolitiikkaan liittyen. Kokoomusnuorten tavoitteena on, että näitä politiikan sektoreita käsiteltäisiin jatkossa laajana rakennetun ympäristön kokonaisuutena. Tämän tulisi näkyä myös päätöksenteon rakenteissa.

Kaikessa yhdyskuntapolitiikassa on otettava huomioon päätösten vaikutus ilmastoon ja ympäristöön. Maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisut vaikuttavat väistämättä yhteiskuntamme energiantarpeisiin, ilmastopäästöihin, vesistöjen tilaan ja luonnon monimuotoisuuteen.

Kokoomusnuorten tavoitteena on entistä tiiviimpi ja eheämpi yhdyskuntarakenne, joka edistää taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävästä kehityksestä. Tiivis yhdyskuntarakenne mahdollistaa osaltaan kestävästä liikennejärjestelmästä ja saavutettavat palvelut. Käytännössä tiiviimpi

yhdyskuntarakenne tarkoittaa muun muassa kaupungistumista ja kaupunkien täydennysrakentamista.

Kokoomusnuoret ei hillitsisi vallalla olevaa kaupungistumiskehitystä. Päin vastoin - Kokoomusnuoret antaisi ihmisten muuttaa sinne, missä he haluavat asua, opiskella ja työskennellä. Riittämätön asuntotarjonta ja liikenneinfra ovat keskeisiä kaupungistumisen tulppia. Näiden tulppien poistamiseksi on tehtävä tehokkaita politiikkatoimia niin maankäytön, rakentamisen, asumisen, viestinnän kuin liikenteen suhteen. Kaupungista ei pidä pysäyttää, vaan siitä on otettava irti sen mahdollistamat hyödyt.

Kokoomusnuoret haluaa turvata jokaiselle suomalaiselle asunnon, terveen ja turvallisen elinympäristön sekä mahdollisuuden tehdä kestäviä ratkaisuja asumisen ja liikenteen arkipäiväisillä valinnoilla. Kokoomusnuorten Suomessa energia- ja resurssitehokkuudella sekä kierto- ja jakamistaloudella on keskeinen rooli maankäytön, rakentamisen ja liikenteen ratkaisuisissa.

Maankäyttö- ja rakennuspolitiikka

Rakennusala eli rakentaminen ja rakennusteollisuus työllistävät noin 250 000 suomalaista ja rakennettu omaisuus muodostaa jopa yli 70 % Suomen kansallisvarallisuudesta. Rakentamisella on siis suuri merkitys Suomen kansantaloudelle. Sekä julkisen että yksityisen talouden kannalta on tärkeää, että rakennusmarkkinat toimivat kilpaillusti, reilusti ja tehokkaasti.

Kokoomusnuoret ei suhtaudu kategorisen kielteisesti rakentamisen ja maankäytön regulaatioon. Hyvällä regulaatiolla voidaan turvata yhteiskunnan, ympäristön sekä yksittäisten kuntalaisten ja maanomistajien etujen yhteensovittaminen ja suojelu. Regulaatiota on kuitenkin tarpeellista arvioida säännöllisesti kriittisesti. Lisäksi kaava- ja lupaprosesseja on kehitettävä sujuvammaksi ja nopeammaksi esimerkiksi teknologiaa hyödyntämällä.

Kokoomusnuoret haluaa turvata suurten kaupunkiseutujen kehityksen. Siksi kaupungeille ja kunnille kuuluvaa maankäytön suunnittelu- ja ohjausvaltaa ei ole perusteltua siirtää maakunnille ainakaan suurten kaupunkiseutujen osalta. Sen sijaan suurten kaupunkiseutujen kuntia on syytä kannustaa - myös taloudellisilla ohjaimilla - yhteistyöhön.

Kokoomusnuoret vahvistaisi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimusten merkitystä kaupungistumisen ja kestävä kehityksen edistämiseksi. MAL-sopimusten painopisteenä on oltava kaupunkien kestävä kasvun ja vähäpäästöisen liikenteen edistäminen. Kokoomusnuoret ottaisi suurilla kaupunkiseuduilla käyttöön myös MAL-sopimukseen kytketyt seudulliset yleiskaavat.

Kokoomusnuoret vahvistaisi rakennusvalvontaviranomaisten asiantuntemusta kokoamalla niistä suurempia yksiköitä. Suuremmat yksiköt mahdollistavat työntekijöiden erikoistumisen ja asiantuntemuksen syventämisen. Rakentamisen ohjaus ja valvonta olisi ennakoitavampaa ja näin asiakasystävällisempää ympäri Suomen.

Rakentamisen valvonnasta ja ohjauksesta vastaa nykyisin reilusti yli 200 rakennusvalvontaorganisaatiota. Vain noin 10 prosentissa organisaatioista on vähintään 5 asiantuntijaa ja yli 60 prosentissa on vain 1-2 henkilötyövuotta. Organisaatioiden suuri määrä ja pieni koko vaarantavat yhdenmukaiset tulkinnat ja riittävän asiantuntemuksen rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Organisaatiouudistus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siirtämällä rakennusvalvonnan tehtävät kunnilta maakunnille tai luomalla kaupunkiseutujen kuntien yhteisiä liikelaitoksia nykyisten liikelaitosmuotoisten pelastuslaitosten ja kuntien ympäristöviranomaisten tapaan.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Kannustetaan suurten kaupunkiseutujen kaupunkeja ja kuntia maankäytön yhteiseen suunnitteluun seudullisilla yleiskaavoilla, MAL-sopimuksilla ja valtion rahoituksella.*
- *Lisätään pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten tonttitarjontaa muun muassa myymällä valtion, valtakunnallisten virastojen ja valtionyhtiöiden tarpeetonta kiinteistöomaisuutta suurille kaupunkiseuduille.*
- *Kannustetaan, ohjataan ja tuetaan suurimpia kaupunkiseutuja joukkoliikenteen kehittämiseen yhdyskuntarakenteen tiivistämisen mahdollistamiseksi.*
- *Vähennetään rakennusvalvontaviranomaisten määrää nykyisestä yli 200:sta reilusti alle 30:een valvonnan ja ohjauksen tulkintojen yhteensovittamiseksi. Turvataan tarvittaessa paikallistuntemus rakennusvalvonnan sivutoimipisteillä. Toteutetaan rakennusvalvontojen yhdistäminen vastuukuntamallilla.*
- *Hyödynnetään rakennusvalvonnan asiointissa sähköisiä palveluita ja tietomalleja.*
- *Lievennetään asuntorakentamisen esteettömyysvaatimuksia siten, että vain erityisryhmiä koskevat vaatimukset rajoitetaan koskemaan vain osaa uudisrakentamista (YM).*
- *Kevennetään väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta (YM/SM).*
- *Luovutaan asuinkerrostalojen huoneistojen pinta-alaa koskevasta sääntelystä asemakaavoissa ja maankäyttösopimuksissa. (kaupunkien käsissä).*
- *Luovutaan kaupunkien autopaikkanormeista ja mahdollistetaan markkinaehtoinen pysäköinnin rakentaminen (kaupunkien käsissä).*
- *Parannetaan puurakentamisen edellytyksiä. Otetaan rakentamisen hiilijalanjälki huomioon julkisessa rakentamisessa ja sen kilpailutusehdoissa.*

Asuntopolitiikka

Asuntopolitiikan tavoitteena on oltava toimivat asuntomarkkinat, asumisen kustannusten hillitseminen sekä työvoiman liikkuvuuden mahdollistaminen. Suurten kaupunkiseutujen kasvumahdollisuuksista on pidettävä huolta riittävällä asunto- ja tonttitarjonnalla. Asuntopolitiikalla on keskeinen rooli talouden kasvun ja työllisyyden vahvistamisen mahdollistamisessa.

Kokoomusnuoret luottaa asuntopolitiikassakin markkinoiden kykyyn allokoida resursseja. On kuitenkin todellisuutta, että kaikilla ei ole omasta takaa varaa vastata kaikista asumisen kustannuksista.

Asumisen tukemisen on oltava selkeää ja läpinäkyvää. Sen on kannustettava yksilöitä ja perheitä edullisimman asumismuodon valintaan. Sen on perustuttava mieluummin suoraan tukeen, kuin sosiaaliseen asuntotuotantoon, jossa tuen kustannus yhteiskunnalle jää enemmän tai vähemmän piiloon.

Nykyinen asumisen tukeminen perustuu kahdenlaisiin elementteihin: suoriin Kelan maksamiin asumistukiin sekä niin sanottuun sosiaaliseen Ara-asuntotuotantoon ja segregatiota ehkäisevään Hitas-asuntotuotantoon. Kumpaan tukielementtiin on perustellusti kritisoitu. Asumistukien kritiikki on kohdistunut tukimuodon vuokratasoa nostavaan vaikutukseen sekä sen erilaisiin kannusteisiin.

Ara-asuntotuotantoa on kritisoitu tehottomuudesta, läpinäkymättömyydestä, segregatiion vahvistamisesta sekä vuokramarkkinoiden häirinnästä. Sitä on myös pidetty epäoikeudenmukaisena tilanteissa, joissa julkisen sektorin vahvasti tukemia asuntoja ei ole riittänyt kaikille halukaille. Näin toiset tukea tarvitsevat ovat päässeet tuen piiriin, toiset eivät.

Hitas-asuntotuotantoa on kritisoitu niin ikään epäoikeudenmukaisuudesta. Kaikki eivät pääse nauttimaan Hitas-asuntojen edullisuudesta, sillä asuntoja ei riitä kaikille halukkaille - tai kaikilla halukkailla ei ole niihin varaa. Hitas-asuntoja onkin syytetty siitä, että järjestelmän kautta yhteiskunta tukee vahvasti keski- ja hyvätuloisten asumista.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Lakkautetaan asumistuki. Maksetaan vastikkeellisen perustulon osana elinkustannuslisää, joka riippuu kaupunkiseudun tai työssäkäyntialueen yleisestä kustannustasosta, ei asunnon vuokran suuruudesta tai yksittäisen kaupunginosan vuokratasosta. Näin kannustetaan tukien varassa olevia edullisimman asumismuodon valintaan.*
- *Rajataan ARA:n tukema sosiaalinen asuntotuotanto vain erityisryhmille ja luottotietonsa menettäneille, kuten opiskelija- tai nuorisoasumiseen. Luovutaan muusta ARA-tuotannosta, sillä se on tehoton, väärin kohdentuva ja läpinäkymätön työkalu asumisen tukemiseen.*
- *Luovutaan asuntokaupan yhteydessä maksettavasta varainsiirtoverosta ja omistusasuntojen korkovähennysoikeudesta.*

Liikennepolitiikka

Liikennepolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on oltava turvallinen, tehokas ja vähäpäästöinen liikennejärjestelmä, joka perustuu kunnossa olevaan liikenneinfraan ja toimiviin liikennepalvelujen markkinoihin.

Liikenteen suunnittelussa on aina etsittävä kokonaisuhyötyjen kannalta ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestävimät ratkaisut ideologisten valintojen tai huonojen kompromissien sijaan. Liikennesuunnittelulla on pyrittävä ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, liikenteen terveyshaittojen vähentämiseen ja kaupunkiympäristön viihtyisyyden parantamiseen.

Liikenne kuluttaa noin 20% energiasta ja tuottaa noin 25% Suomen kasvihuonepäästöistä. Liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttaminen vaatii merkittävää liikenteen murrosta. Liikennepolitiikalla on edistettävä vähäpäästöisten ja päästöttömien liikennemuotojen kulkutapaosuuksien kasvattamista.

Valtioneuvoston energia- ja ilmastostrategian 2030 mukaan liikenteen energiamäärät ovat niin suuret, ettei liikenteen energiantarvetta voida kattaa uusiutuvilla raaka-aineilla. Henkilöautoliikenne aiheuttaa noin 50-55% kotimaan liikenteen päästöistä. On siis löydettävä keinoja vähentää yksityisautoilun määrää ja tarvetta.

Vähäpäästöisen kaupunkiliikenteen edistämisen mahdollistaa kaupunkien kestävä kasvun. Erityisesti eheän ja tiiviin yhdyskuntarakenteen kaupunkiseuduilla tarvitaan tehokasta joukkoliikennettä sekä edellytyksiä pyöräilyyn ja jalankulkuun.

Joukkoliikenne, pyöräily ja jalankulku vaativat yksityisautoja vähemmän tilaa kaupunkien keskustoissa ja muilla tiiviisti rakennetuilla alueilla, joten niiden tukeminen mahdollistaa maankäytön tehostamisen ja tiiviimmän yhdyskuntarakenteen. Suurten massojen liikkuminen ei voi perustua pelkästään yksityisautoiluun.

Liikenteen suunnittelulla ja verotuksella on pyrittävä rajoittamaan yksityisautoilua markkinatalouden keinoin niiltä osin kuin joukkoliikenne, pyöräily ja kävely ovat aitoja vaihtoehtoja liikkumiselle. Yksityisautoilun negatiiviset ulkoisvaikutukset päästöjen, melun ja kaupunkiympäristön rajallisen tilan käytön muodossa on otettava huomioon autoilun verorasituksessa.

Verotuksella on pyrittävä Suomen autokannan, joka on Euroopan vanhin, uudistamiseen ilmastoystävällisempään suuntaan. Autoilun verotuksen painopistettä on perusteltua siirtää

omistamisen verotuksesta kulutuksen ja käytön verotukseen. Pääkaupunkiseudulla on lisäksi syytä harkita ruuhkamaksujen tai tietullien käyttöönottoa, jotta rajallinen katutila riittää niille, joille yksityisautoilu on ainoa vaihtoehto liikkumiseen.

Kokoomusnuoret esittää, että

- *Vähennetään liikenteen päästöjä parantamalla vähäpäästöisten liikennemuotojen eli joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä. Kasvatetaan vähäpäästöisten liikennemuotojen kulkutapaosuutta erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla.*
- *Tuetaan ja ohjataan kaupunkiseutuja vähäpäästöisiä liikennemuotoja edistäviin investointeihin muun muassa MAL-sopimuksilla.*
- *Sidotaan suuria kaupunkiseutuja yhteen ja parannetaan raideliikenteen kilpailukykyä investoimalla raideinfraan. Toteutetaan 2020-luvun aikana tunnin raideyhteydet Helsingistä Turkuun ja Tampereelle sekä neljän tunnin yhteys Helsingistä Ouluun.*
- *Avataan rautateiden henkilöliikenne kilpailulle siten, että VR:stä eriytetään ainakin kalusto omaan kalustoyhtiöön.*
- *Valmistaudutaan lainsäädännöllisesti ilman kuljettajaa kulkeviin ajoneuvoihin.*
- *Poistetaan päästöttömien ja vähäpäästöisten autojen autovero, mikä edistäisi autokannan uudistumista vähäpäästöisemmäksi ja turvallisemmaksi.*
- *Kevennetään taksilupien sääntelyä poistamalla vaatimukset paikallistuntemuksesta, vuoden ajokorttivaatimuksesta ja lisätään mahdollisuus suorittaa taksinkuljettajan koe englanniksi.*
- *Siirretään autoilun verotuksen painopistettä ostamisen verotuksesta käytön ja ympäristöhaittojen verotukseen.*
- *Priorisoidaan Suomen tieverkko eri ylläpidon tasoille, jotta korjausvelka on hallittavissa. Kuoritaan asfalttipinnoite matalamman priorisointiasteen teiltä ylläpitokustannusten laskemiseksi.*
- *Varmistetaan perustienpidon resurssien riittävyys erityisesti tieverkon pääväylien kunnan ylläpitämiseen.*
- *Vauhditetaan raskaan liikenteen sekä lento- ja laivaliikenteen biopolttoaineosuuksien nostamista.*
- *Vähennetään julkista tukea Suomen sisäisessä lentoliikenteessä Finavian ylläpitämälle lentoasemaverkostolle. Jätetään ulkopuolelle lentoasemakaupungit, jotka eivät ole julkisen junayhteyden välittömässä läheisyydessä.*
- *Palautetaan ajokortteihin liittyvät luvat viranomaistoiminnaksi Ajovarma Oy:ltä.*
- *Valmistaudutaan lainsäädännöllisesti drone-lennokkien ilmakuljetuksiin.*

Viestintäpolitiikka

Viestintäpolitiikan tavoitteena on oltava monipuolisten ja korkealaatuisten viestintäpalveluiden saatavuus koko Suomessa. Sen on turvattava nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet kotitalouksille, yrityksille ja muille organisaatioille. Kuluttajien luottamusta sähköisiin palveluihin on vahvistettava.

Viestintäpolitiikan ratkaisuilla on vahvistettava tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tuottavuuden ja kilpailukykyyn parantamiseksi. Lisäksi viestintämarkkinoiden toimiva kilpailu on turvattava.

Viestintäpolitiikalla on tähdättävä Suomen kehitykseen maailman kehittyneimpänä tietoyhteiskuntana. Sen on turvattava kansalaisten yksityisyydensuoja ja sananvapaus sekä viestinnän moniarvoisuus ja kotimaisen vastuullisen mediakentän toimintaedellytykset.

Kokoomusnuoret parantaisi moniäänisen mediakentän toimintaedellytyksiä rajaamalla Yleisradion roolia. Yle on vuosikymmenten saatossa kasvanut valtavaksi medialaloksi, joka toimii laajasti kaupallisten medioiden kanssa samoilla liiketoiminta-alueilla.

Kokoomusnuoret määrittäisi Ylen ydintehtäväksi uutis- ja ajankohtaistoiminnan. Tässä tehtävässä valtiollisella riippumattomasti rahoitetulla medialla on kiistaton rooli. Sen sijaan toiminnot, jotka eivät tue ydintehtävän toteuttamista, olisi syytä myydä tai ajaa alas. Ylen televisiokanavien ohjelmasisällöistä esimerkiksi urheilu, draama, kulttuuri, viihde sekä lasten ja nuorten ohjelmat kilpailevat kaupallisen mediakentän sisältöjen kanssa.

Yle-veron tuotto vuonna 2017 oli noin 462 miljoonaa euroa. Vertailun vuoksi esimerkiksi 3 televisiokanavan mediayhtiö MTV:n liikevaihto oli 176 miljoonaa euroa vuonna 2017.

Kokoomusnuoret laskisikin Ylen julkisen rahoituksen noin kolmannekseen eli 150 miljoonaan euroon vuoteen 2025 mennessä.

Kokoomusnuoret esittää, että

- Määritellään Yleisradion ydintehtäväksi uutis- ja ajankohtaistoiminta. Toiminnot, jotka eivät tue ydintehtävän toteuttamista, myydään tai ajetaan alas.
- Luovutaan Yle-verosta ja siirrytään Ylen budjettirahoitukseen. Ylen journalistinen riippumattomuus turvataan Ylen hallintomallilla ja budjettiteknisillä ratkaisulla. Ylen budjetti päätetään parlamentaarisesti laadittavalla hallituskaudet ylittävällä budjettikehyksellä.
- Vahvistetaan Ylen EU-toimituksen kokoa ja resursseja EU-päätöksenteon tunnettavuuden parantamiseksi.
- Lasketaan Ylen aluetoimitusten määrää siten, että jatkossa aluetoimituksia olisi yksi vaalipiiriä kohden sekä saamenkielinen toimitus. Aluetoimitusten määrä laskisi siis 25:stä 13:een.
- Myydään Posti Oyj ja kilpailutetaan EU-direktiivin mukainen kirjeiden jakelunvelvoite järjestäjä-tuottaja-periaatteen mukaisesti.
- Säädetään postin jakelunvelvoite kolmeen päivään koko maassa ja tarkistetaan tietyin väliajoin. Elintärkeät asiakirjat, kuten sairaaloiden kutsukirjeet lähetetään mahdollisimman nopeasti joko vastaanottajalle sopivassa sähköisessä muodossa tai sähköisen muodon puuttuessa erikoisjärjestelyin fyysisesti.
- Viestitetään tekoälystä päätösten tekijänä tai osatekijänä selkeästi julkisen palvelun käyttäjille.